

Nr 43

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ökad utbildning av journalister m. m.; given Stockholms slott den 10 mars 1967.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,

enligt Dess nådiga beslut:

BERTIL

Ragnar Edenman

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen behandlas frågor om dels utbyggnad och omläggning av journalistutbildningen, dels ledning och administration av socionom- och journalistutbildningen.

De nuvarande journalistinstitutet i Stockholm och Göteborg föreslås bli ombildade till journalisthögskolor den 1 juli 1967. I samband därmed avses den nuvarande studiegången med sex månaders förpraktik och ett års institutsutbildning bli ersatt med en tvåårig sammanhållen yrkesutbildning, omfattande en ettårig grundkurs följt av en termins studiepraktik och en termins fördjupningsstudier. Intagningskapaciteten beräknas öka från 75 till 120 platser per år och högskola, dvs. till sammanlagt 240 platser om året. För budgetåret 1967/68 begärs för journalisthögskolorna anslag till avlöningar och omkostnader av sammanlagt 1 425 000 kr., vilket jämfört med innevarande budgetår innebär en kostnadsökning med 593 000 kr.

De båda samarbetsnämnderna för socialhögskolorna resp. journalisthögskolorna föreslås erhålla förstärkta kansliresurser. Under ett särskilt anslag tas för vissa sådana ändamål under budgetåret 1967/68 upp ett belopp av 131 000 kr.

Utdrag av protokollet över ecklesiastikärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet på Stockholms slott den 10 mars 1967.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena NILSSON, statsråden STRÄNG, ANDERSSON, LANGE, KLING, EDENMAN, JOHANSSON, ASPLING, PALME, SVEN-ERIC NILSSON, LUNDKVIST, GUSTAFSSON, GEIJER, MYRDAL, ODHNOFF, WICKMAN.

Chefen för ecklesiastikdepartementet, statsrådet Edenman, anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *ökad utbildning av journalister m.m.* och anför.

I statsverkspropositionen (bil. 10 s. 309) har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att, i avvaktan på särskild proposition i ämnet, för budgetåret 1967/68 beräkna

- a) till Journalistinstitutet: Avlöningar ett förslagsanslag av 956 000 kr.,
 - b) till Journalistinstitutet: Omkostnader ett förslagsanslag av 317 000 kr.
- Jag anhåller att nu få anmäla dessa frågor.

1. Inledning

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande tillkallade jag den 3 juni 1966 t.f. rektorn vid journalistinstitutet i Stockholm Lars Furhoff för att såsom sakkunnig inom ecklesiastikdepartementet biträda med beredning av frågan om *journalistutbildningens framtida utformning och organisation m.m.* Den sakkunnige har den 26 augusti 1966 lagt fram »Betänkande angående journalistutbildningen» (stencil E 1966:7) samt den 4 september 1966 överlämnat en kompletterande promemoria om behovet av centrala administrativa resurser för journalistutbildningen m.m. Över den sakkunniges förslag har, efter remiss, yttrandet avgetts av byggnadsstyrelsen, statskontoret, riksrevisionsverket, skolöverstyrelsen, arbetsmarknadsstyrelsen, universitetskanslersämbetet efter hörande av berörda universitetsmyndigheter, statens konsumentråd, statens institut för konsumentfrågor, samarbetsnämnden för socialhögskolorna, samarbetsnämnden för journalistinstitutet efter hörande av institutens styrelser, 1963 års konsumentupplysningskommitté, kompetensutredningen, Svenska tidningsutgivareföreningen och A-pressens samorganisation (gemensamt yttrande), Tidningarnas arbetsgivareförening, Föreningen Svensk fackpress, Publicistklubben, Sveriges radio AB, Sveriges industriförbund, Kooperativa förbundet, Tjänstemännens centralorganisation (TCO), Sveriges akademikers centralorganisation (SACO), Pressfotografernas klubb, Sveriges förenade studentkårer (SFS), Elevkåren vid journalistinstitutet i Stockholm samt Elevkåren vid journalistinstitutet i Göteborg. Härjämte har Svenska journalistförbundet inkommit med en skrift i ärendet.

Styrelserna för journalistinstitutet i Stockholm och Göteborg har i vanlig ordning avgett anslagsframställningar för verksamheten vid instituten under nästa budgetår.

Enligt Kungl. Maj:ts uppdrag den 3 juni 1966 har *samarbetsnämnden för socialhögskolorna* den 6 september 1966 inkommit med förslag angående socialhögskolornas organisation och administration m.m. Över förslaget har statskontoret avgett yttrande.

Statens avtalsverk har på grundval av en inom ecklesiastikdepartementet upprättad organisationspromemoria förhandlat med SACO och TCO:s statstjänstemannasektion om anställnings- och arbetsvillkor för vissa tjänster vid journalistinstitutet m. m. Avtal har träffats under förbehåll om Kungl. Maj:ts godkännande. Avtalet har denna dag överlämnats till riksdagens lönedelegatation med hemställan om godkännande på riksdagens vägnar.

I det följande tar jag först upp frågan om utbildning av journalister samt berör därefter frågan om ledning och administration av socionom- och journalistutbildningen. Slutligen redovisar jag anslagsberäkningar för budgetåret 1967/68. På vissa punkter redovisas för sammanhangets skull förslag, som inte kräver beslut av riksdagen.

2. Utbildning av journalister

2.1 Nuläget

Statsmakterna beslutade år 1962 att journalistutbildning på postgymnasial nivå skulle ordnas i statlig regi fr. o. m. höstterminen 1962 vid särskilda journalistinstitut i Stockholm och Göteborg (prop. 1962:59, SU 96, rskr 227). Därvid framhöll jag bl. a. (prop. s. 38), att uppläggningsen av journalistutbildningen i viss mån borde få karaktär av försöksverksamhet.

Vid journalistinstitutet finns dels studentlinje som leder till journalistexamen, dels akademikerlinje vid vilken avläggs akademisk journalistexamen. Utbildningen omfattar vid båda linjerna ett år. För behörighet att antagas som elev fordras generellt sex månaders praktiktjänstgöring. Därjämte krävs för inträde på studentlinje studentexamen eller motsvarande kunskaper samt för inträde på akademikerlinje minst fyra betygsenheter enligt fordringarna för primärexamen vid filosofisk fakultet. Undervisningen är till övervägande delen gemensam för de båda linjerna, och fördelningen av utbildningsplatser dem emellan är inte bunden. Av dem som sökt till instituten har endast var tredje kunnat antagas; tillströmningen till studentlinje har hittills varit helt dominerande. Vid instituten bedrivs sedan höstterminen 1963 inom en särskild avdelning försöksverksamhet med ettårig utbildning på konsumentupplysningens område (jfr prop. 1963:1 bil. 10 s. 454). Den sammanlagda intagningskapaciteten vid resp. institut är f. n. 75 platser per år. Flertalet av dem som examineras vid journalistinstitutet rekryteras till befattningar på massmediaområdet, i första hand inom dagspress och veckopress, nyhetsbyråer, facktidskrifter, PR-verksamhet samt radio och television. Institutet står under ledning av var sin styrelse. Samaråd mellan instituten sker inom en särskild samarbetsnämnd. Vid instituten finns anställda bl. a. universitetslektorer i teoretiska ämnen samt lektorer i praktiska ämnen. Kungl. Maj:t har den 28 juni 1963 fastställt stadga för journalistinstitutet.

2.2 Förslag

I detta avsnitt redovisar jag dels vissa på senare tid framlagda förslag rörande utbildning för verksamhet inom massmedia, dels mina direktiv till den sakkunnige för beredning av frågan om journalistutbildningens framtida utformning och organisation m. m., dels den sakkunniges förslag jämte remissyttrandena över detta.

2.2.1 Utgångspunkter

Frågan om utbildning för verksamhet inom massmedia har under de senaste åren aktualiserats i skilda sammanhang, bl. a. i betänkanden av 1960 års radio-

utredning (jfr SOU 1965:20 s. 260) och utredningen för utbildningen inom teaterns, filmens, radions och televisionens områden m.m. (jfr stencil E 1965:9 och prop. 1966:95). I anslutning till en inom Uppsala studentkår utarbetad promemoria, »Universitet och yrkesutbildningar» (stencil augusti 1964), har universitetskanslersämbetet i februari 1966 uppdragit åt särskilda experter att inom en delegation knuten till ämbetets utredning angående fasta studiegångar vid de filosofiska fakulteterna m. m. utreda frågan om yrkesinriktade kurser — rörande bl. a. vissa massmedia — inom ramen för i första hand filosofiska primär-examina. Behovet av undervisning inriktad mot massmedia har berörts även i särskilda skrifter från dels Folkpartiets ungdomsförbund och Sveriges liberala studentförbund i januari 1962, dels Stockholms universitets studentkår i maj 1962. I samband med yttrande över förstnämnda skrift har samarbetsnämnden för journalistinstituten lagt fram en promemoria, »Massmedi utbildning vid journalisthögskolor» (stencil mars 1965), med förslag till utbyggnad och differentiering av institutens verksamhet. Denna promemoria har sedermera varit utsänd på remiss till en rad myndigheter och organisationer för inhämtande av synpunkter.

Samarbetsnämndens promemoria

I samarbetsnämndens promemoria föreslogs bl. a., att den nuvarande journalistutbildningen skulle ersättas med en tvåårig utbildningsgång, omfattande en för samtliga studerande gemensam ettårig grundkurs, ett halvt års studiepraktik samt en avslutande termin med specialiseringsstudier för olika former av verksamhet inom massmedia enligt fyra alternativ. I samband med införande av studiepraktik skulle enligt förslaget kravet på förpraktik slopas. Omläggningen i detta avseende motiverades av bl. a. svårigheterna att anskaffa praktikplatser åt alla som söker till instituten. Intagningskapaciteten vid resp. läroanstalt föreslogs höjd till i första hand 120 platser per år med hänsyn till att efterfrågan på personal med kvalificerad utbildning inriktad mot massmedia väntades öka inom en rad områden, bl. a. radio och television samt PR-verksamhet. Samarbetsnämnden föreslog vidare, att instituten skulle ombildas till högskolor och att ökade resurser i fråga om personal och lokaler skulle ställas till förfogande för verksamheten.

Remissyttrandena över promemorian

Vid remissbehandlingen av ifrågavarande promemoria uttalade sig berörda myndigheter och organisationer genomgående för ökad utbildning av personal för verksamhet inom massmedia. Däremot rådde delade uppfattningar om hur denna utbildning borde vara organiserad. I flertalet yttranden — bl. a. i dem från pressorganisationerna och Sveriges radio AB — anslöt man sig i princip till samarbetsnämndens förslag om journalisthögskolor med tvåårig utbildningsgång. Vissa organisationer betonade därvid angelägenheten av att betyg från sådan utbildning skulle få tillgodoräknas i filosofiska examina. En rad andra

instanser — främst universitetsmyndigheter — ställde sig avvaktande till samarbetsnämndens förslag och förordade att massmediautbildningen skulle integreras i universitetens verksamhet. I åtskilliga yttranden berördes därvid särskilt akademikerlinjens ställning i utbildningsorganisationen.

Uppdrag angående översyn av journalistutbildningen

Med hänsyn till de erfarenheter som vunnits genom den hittillsvarande, delvis på försök bedrivna verksamheten vid journalistinstitutet och mot bakgrund av de synpunkter som framkom vid remissbehandlingen av samarbetsnämndens promemoria fann jag det motiverat att tillkalla en särskild sakkunnig för att inom departementet biträda med beredning av frågan om hur utbildningen av journalister m. fl. närstående yrkeskategorier borde utformas och organiseras på längre sikt.

För den sakkunniges arbete angav jag i huvudsak följande utgångspunkter.

1. Utbildning för yrkesverksamhet inom ifrågavarande område bör liksom hittills ske huvudsakligen vid fristående yrkesutbildningsanstalter (journalistinstitut). Utbildningen bör ansluta direkt till genomgången gymnasie- eller fackskoleutbildning. Med hänsyn till det ringa intresse som journalistinstitutens akademikerlinje rönt bör den sakkunnige pröva, om skäl föreligger för att institutens utbildning även fortsättningsvis skall bedrivas på två linjer med olika behörighetskrav.

2. Enligt vad som framkommit bl. a. vid remissbehandlingen av samarbetsnämndens promemoria synes förutsättningar föreligga för en kraftigt ökad efterfrågan på personal med kvalificerad utbildning orienterad mot press, radio, television och PR-verksamhet. Utrymme torde därför finnas för en betydande kapacitetsökning vid journalistinstitutet. Den sakkunnige bör i sitt förslag utgå från att intagningskapaciteten vid institutet bör i runt tal fördubblas samt överväga vilken utbyggnadstakt som kan vara lämplig.

3. Det nuvarande kravet på sex månaders förpraktik »på det område utbildningen avser» för behörighet att antagas som elev vid journalistinstitut bör tas bort med hänsyn till föreliggande svårigheter att anskaffa praktikplatser åt ett växande antal sökande. För dem som antagits som elever bör i stället som ett obligatoriskt led i utbildningsgången vid institutet anordnas studiepraktik av motsvarande längd. Den sakkunnige bör belysa härmed sammanhängande frågor, bl. a. institutets kontakt med praktikinstitutionerna samt handledning och betygsättning vid praktiktjänstgöringen.

4. Institutsutbildningens centrala del bör vara en för samtliga studerande i allt väsentligt gemensam grundkurs om två terminer, omfattande undervisning i främst de vid institutet nu förekommande teoretiska och praktiska ämnena. Den sakkunnige bör undersöka möjligheterna att inom grundkursen tillgodose utbildningsbehov för yrkesverksamhet inom olika sektorer av här berörda område. Därvid bör den sakkunnige penetrera ämne för ämne i institutens nuvarande studieplaner i syfte att dels koncentrera lärostoffet kring moment av väsentligt intresse för ifrågavarande utbildning, dels påvisa om det i undantagsfall kan anses föreligga behov av alternativa inriktningar i grundkursens ämnen. Allmänt sett bör största möjliga integration mellan de teoretiska och de praktiska ämnena eftersträvas.

5. Spridningen i fråga om yrkesverksamhet bland dem som genomgått jour-

nalistinstitut har enligt samarbetsnämnden och ett flertal remissinstanser framkallat behov av viss specialisering inom ramen för institutsutbildningen. Sådan specialisering torde de studerande lämpligen påbörja först sedan de fullgjort den obligatoriska praktiktjänstgöringen; de får därigenom möjlighet att bedriva sina avslutande institutsstudier på grundval av erfarenheter från studiepraktiken. Den sakkunnige bör pröva vilket omfång sådana fördjupningsstudier bör ges samt därvid utgå från två möjliga lösningar, den ena innebärande en hel termins utbildning, den andra en kortare kurs i seminarieform. Vidare bör den sakkunnige undersöka hur fördjupningsstudierna bör organiseras på olika alternativ med hänsyn till yrkesspridningen. Det är väsentligt, att i detta sammanhang behovet av specialisering inriktad mot konsumentupplysning beaktas. I den sakkunniges uppdrag bör ingå att pröva hur antalet alternativ inom fördjupningsstudierna kan begränsas vid resp. institut; syftet bör därvid vara att åstadkomma dels en för varje institut speciell utbildningsprofil, dels ett rationellt resursutnyttjande. Den sakkunnige bör härjämte bedöma förutsättningarna för att även yrkeserfarna journalister skall kunna beredas möjlighet att delta i institutens utbildning på specialiseringsstadiet.

6. Den sakkunnige bör upprätta förslag till timplaner och beräkna det lärarbehov som resp. budgetår följer av hans ställningstaganden till frågorna om intagningskapacitet, utbyggnadstakt samt utbildningens uppläggning och innehåll m. m. Den sakkunnige bör därvid beakta föreliggande möjligheter att åstadkomma lärarbesparande rationaliseringar i undervisningen genom utnyttjande av inte alltför kostnadskrävande tekniska hjälpmedel — exempelvis sluten-krets-television av den typ som idag förekommer bl. a. vid utbildning på datateknikområdet.

2.2.2 Den sakkunniges förslag

Den sakkunnige redogör inledningsvis för erfarenheterna av den hittillsvarande utbildningen vid journalistinstitutet. Försöksverksamheten har — framhålls det — entydigt visat att förmågan att utvälja och presentera information inte enbart eller ens främst är en fråga om tekniskt kunnande. Tvärtom fordras för värderingen av skilda källor träning i kritisk källgranskning, något som engagerat samtliga lärare och som präglat såväl teoretiska lektioner som övningar i dagspressjournalistik, studiebesök med reportageövningar, produktion av övningstidningar och övningsprogram.

Speciellt bör enligt den sakkunnige understrykas att det varit av största betydelse att lärarna i teoretiska ämnen engagerat sig i denna mot journalistiken inriktade träning inte enbart under sina lektioner utan i alla sammanhang då det varit påkallat. Integrationen mellan praktiska och teoretiska ämnen har haft sitt största värde i att de journalistiska prestationerna ständigt bedömts från dessa källkritiska synpunkter och att omvänt detta syfte med den teoretiska undervisningen ständigt gjorts klart för eleverna.

Utbildningens mål

Målet för journalistutbildningen bör enligt den sakkunnige vara att eleverna skall bli skickade att finna, bedöma och översätta den information som skall

presenteras i massmedia. Denna färdighet utgör grunden för journalistisk verksamhet, oavsett om den är förlagd till dagspress, populärpress, fackpress, television och radio eller till företag, institutioner och organisationer.

För att de blivande journalisterna skall få kunskap om var deras källor står att finna, måste utbildningen innefatta moment av samhällsorientering. Denna bör emellertid utformas med hänsyn till enbart utbildningsmålet, anser den sakkunnige, som vidare pekar på behovet av orientering om rättsreglerna beträffande källors offentlighöörande.

Såsom redan framgätt är en av de centrala uppgifterna för ifrågavarande utbildning att ge de studerande förmåga att värdera skilda källor. Enligt den sakkunnige krävs för detta syfte en till journalistens behov anpassad introduktion i vetenskaplig metodik, innefattande såväl den historiska källkritiken som samhällsvetenskapernas på statistik och ekonomiskt tänkande grundade slutledningsmetodik.

Att presentera inhämtad och värderad information kan pedagogiskt sett te sig som ett rent träningsproblem. Erfarenheterna visar emellertid att detta ingalunda är fallet. I den journalistiska yrkesutbildningen bör därför enligt den sakkunnige ingå orientering om möjligheterna för massmedia att påverka opinionsbildningen. Träningen av elevernas språkliga känslighet i syfte att de skall göras uppmärksamma på kommunikationsproblem av semantisk och stilistisk art är emellertid om möjligt än viktigare, framhåller den sakkunnige.

Det sagda innebär — betonas det — att det som hittills kallats teoretiska ämnen i journalistutbildningen måste utgöra en integrerad del av yrkesträningen och medvetet utformas så att kursinnehållet täcker detta behov. Det innebär också att undervisningen i de moment som hittills kallats praktiska ämnen endast till mycket ringa del kan isoleras från övrig undervisning. Så snart övningarna blir någorlunda avancerade är en nära samverkan mellan vetenskapligt och journalistiskt skolade lärare nödvändig.

Inom den nuvarande ettåriga studiegången är det — hävdar den sakkunnige — inte möjligt för instituten att hinna ge de studerande fördjupade kunskaper om bl. a. metoder och medel. Vidare har det enligt den sakkunnige framhållits från arbetsmarknadshåll, att eleverna på den tid som f. n. står till förfogande inte hinner inhämta tillräckliga kunskaper och praktiska yrkesfärdigheter inom massmediaområdet i dess helhet.

Med hänsyn härtill ansluter sig den sakkunnige till det förslag om studietidsförlängning som framfördes av samarbetsnåmnden i dess förut refererade promemoria. En förlångd utbildningstid bör dock — hävdar den sakkunnige — inte ägnas åt en generell utbyggnad av grundutbildningen. Likaså avvisas tanken på en differentiering av utbildningen efter de specialiteter inom journalistiken som eleverna önskar ägna sig åt, exempelvis politik, ekonomi, kultur, naturvetenskap eller medicin. Denna ståndpunkt motiveras med att den tid som rimligtvis kan ställas till förfogande blir alltför knapp för att eleverna skall ha

möjlighet att inhämta såväl tillfredsställande yrkesfärdighet som kunskaper på berörda specialområden. Fördjupade fackmässiga kunskaper bör — understryks det — inhämtas vid vetenskapliga institutioner e. d. Journalistutbildningen bör enligt den sakkunnige koncentreras till sådana moment som är gemensamma för alla inom massmedia journalistiskt verksamma, dvs. till kunskaper om media, om språket och om samhället.

Utbildningens uppläggning

Den sakkunnige föreslår *förlängning och omläggning* av journalistutbildningen i huvudsaklig överensstämmelse med samarbetsnämndens förslag, innebärande en tvåårig studiegång med en inledande ettårig grundkurs, studiepraktik under tredje terminen samt fördjupningsstudier under den fjärde terminen, vilken avslutas med journalistexamen.

I fråga om krav på *förkunskaper* finner den sakkunnige, att utbildningen även i fortsättningen bör bygga på studentexamen. Dock är det enligt den sakkunnige angeläget, att sökande utan föreskriven formell behörighet såsom hittills skall kunna antagas dispensvägen. Genomgången fackskola bör enligt den sakkunnige inte utan vidare berättiga till inträde, utan dispens bör beviljas från fall till fall.

Hittills har även förpraktik om sex månader varit föreskriven. Då antalet sökande till instituten varit mycket stort — ungefär tre gånger större än antalet intagningsplatser — har det varit förenat med stora svårigheter att anskaffa erforderligt antal praktikplatser. Vidare medför det rådande systemet att ett stort antal sökande på grund av platsbristen vid instituten måste avvisas, sedan de väl genomgått godkänd förpraktik. För tidningarna innebär systemet med förpraktik en avsevärd arbetsbelastning, eftersom praktikanterna är helt orutinerade och behöver intensiv handledning. Med hänsyn till de nämnda faktorerna föreslår den sakkunnige, att kravet på förpraktik avskaffas. De studerande bör i stället efter genomgången grundkurs fullgöra en termins studiepraktik.

I samband med att förpraktiken faller bort som urvalsinstrument vid elevantagningen blir det nödvändigt att nuvarande antagningsförfarande revideras. Enligt den sakkunnige bör samarbetsnämnden utforma ett system som bygger på erfarenheter från hittills gjorda psykotekniska anlagsprov vid instituten.

Mot bakgrund av sin principiella inställning till mål och metoder i den journalistiska yrkesutbildningen har den sakkunnige ämne för ämne granskat institutens nuvarande kursinnehåll i syfte att ange utgångspunkter för en klar yrkesinriktning av undervisningen som helhet samt för en nära samverkan mellan journalistiskt och vetenskapligt skolade lärare. Genomgången utmynnar i ett förslag till timplan för *grundutbildningsåret*. Enligt förslaget bör utbildningen så långt som möjligt hållas åtskild i tre skeden, nämligen i n t r o d u k t i o n omfattande massmediakunskap, journalistiska elementa och grafisk teknik, sociologi

och psykologi jämte första delen av språkvård och stilistik, typövningar omfattande dagspressjournalistik, statskunskap med aktuell orientering, national-ekonomi jämte andra delen av språkvård och stilistik samt tillämpningar omfattande källkritik med statistik, rättskunskap med pressetik, radio- och TV-journalistik, populärpressjournalistik, övningstidningar jämte återstoden av språkvård och stilistik.

Den föreslagna timplanen innebär en betydande minskning av elevernas undervisning — till 590 timmar på ett år jämfört med f.n. 700 timmar på allmänna avdelningen och 765 timmar på avdelningen för konsumentupplysning.

En i utbildningen inbyggd *studiepraktik* under sex månader, förlagd omedelbart efter grundutbildningsåret, bör enligt den sakkunnige leda till att praktiken integreras med den övriga utbildningen, att eleverna kommer bättre förberedda till praktikplatserna samt att handledningen blir mindre betungande för praktikinstitutionerna. Den sakkunnige finner, att man bör söka träffa överenskommelse med vederbörande om fasta praktikplatser. Det förutsätts vidare, att fortlöpande kontakt etableras mellan läroanstalten och praktikinstitutionen, bl. a. genom handledarkonferenser. De studerandes prestationer under praktiken bör enligt förslaget betygsättas av handledarna.

I fråga om *fördjupningsstudierna* under den avslutande terminen föreslår den sakkunnige, att utbildningen delas upp i tre skeden, det första med undervisning — gemensam för samtliga elever — i massmediakunskap, språkvård och stilistik samt undersökningsmetodik, det andra med undervisning i tre specialavdelningar, nämligen informationsavdelningen, pressavdelningen och etermediaavdelningen — inom informationsavdelningen med inriktning på konsumentupplysning alternativt allmän information — samt det tredje med examensarbeten, varvid krävs aktivt deltagande i en seminarierie, antingen i samhällsvetenskap, språkvård och stilistik eller massmediakunskap. Examensarbetena bör enligt den sakkunnige ges journalistisk utformning. Alternativet allmän information inom informationsavdelningen syftar till utbildning av bl. a. pressombudsmän och personaltidningsredaktörer vid myndigheter, organisationer och företag.

Den sakkunniges förslag till timplan innebär, att antalet elevtimmar för dem som valt informationsavdelningen blir vid alternativet konsumentupplysning 290 och vid alternativet allmän information 270, medan antalet timmar för elever som valt pressavdelningen kommer att uppgå till 274 och för dem som valt etermediaavdelningen till 330.

I överensstämmelse med direktiven redovisar den sakkunnige ett alternativt förslag till uppläggning av fördjupningsstudierna. Enligt detta fördelas nyss nämnda timantal mellan grundkursen, som förlängs med fyra veckor, och en åtta veckors kurs efter studiepraktiken. Den sakkunnige avvisar emellertid detta alternativ med hänsyn till att studiegången skulle bli alltför komprimerad

och att examensarbetena till väsentlig del skulle komma att utföras under praktiktiden utan lärares handledning.

Med anslutning till förslag från samarbetsnämnden förordar den sakkunnige, att blivande reporterfotografer skall ges i huvudsak samma utbildning som övriga journalister. Under praktiktiden bör elever som så önskar ges möjlighet att delvis ägna sig åt fotografiskt arbete.

Tillströmningen till journalistinstitutens nuvarande *akademikerlinje* har omfattat högst ett tiotal studerande per år. Detta torde enligt den sakkunnige bero bl. a. på att journalistutbildningen inte får räknas tillgodo i filosofiska examina. Den skärpta yrkesinriktningen inom institutens teoretiska undervisning har vidare fått till följd att eleverna på akademikerlinjen — som befrias från att delta i ämnen, i vilka de förvärvat akademiska betyg — gått miste om viktiga undervisningsmoment utan motsvarighet i universitetsutbildningen. De särskilda seminarieövningarna på akademikerlinjen har hittills gett övervägande positiva erfarenheter. Den sakkunnige ifrågasätter likväl, om existensen av denna undervisning bör vara ett avgörande skäl för fortsatt linjedelning. Med hänsyn till de studenter som redan börjat akademiska studier med sikte på journalistutbildning förordar den sakkunnige, att akademikerlinjen övergångsvis behålls. Sedan ett system med fasta studiegångar införts vid universiteten, bör det bli möjligt att inordna journalistutbildningen i universitetens examensordning. Därvid bör enligt den sakkunnige akademikerlinjen avvecklas.

De föreslagna fördjupningsstudierna kan tänkas i många fall vara en lämplig form av *fortbildning* för yrkesverksamma journalister, hävdar den sakkunnige. Dessa studier förordas därför stå öppna för specialelever med tillräckliga förkunskaper och med praktisk erfarenhet från det område utbildningen avser.

Utbildningens dimensionering

Beredningsarbetet borde enligt direktiven utgå från att *intagningskapaciteten* vid journalistinstitutet skall i runt tal fördubblas. Den sakkunnige — som föreslår en kapacitetsökning av denna storlek — förutsätter, att utbildningen ges sådan bredd att eleverna kan bli yrkesverksamma inom samtliga massmedia samt i informativa funktioner inom myndigheter, organisationer och företag. Vidare framhålls betydelsen av att utbildningen organiseras så att intagningskapaciteten lätt kan anpassas till skiftningar i arbetsmarknadens behov.

Vid sin bedömning av den erforderliga utbyggnadstakten utgår den sakkunnige från att behovet av journalister inom etermedia kommer att öka i samband med den utvidgning av programverksamheten, som förestår inom radio och television. Därjämte beaktas att ett ackumulerat behov av journalister kommer att uppstå på grund av att examinationen vid institutet avbryts under ett verksamhetsår i samband med en omläggning till tvåårig utbildningsgång.

Den sakkunnige föreslår, att intagningskapaciteten byggs ut enligt följande plan.

Intagnings- termin	Antal intagningsplatser			Examinations- termin
	Stockholm	Göteborg	Totalt	
Ht 1967	60	60	120	Vt 1969
Vt 1968	60	60	120	Ht 1969
Ht 1968	90	60	150	Vt 1970
Vt 1969	90	60	150	Ht 1970

Med denna utbyggnadstakt kommer sålunda från år 1970 sammanlagt 300 journalister att examineras varje år. *Fördelningen av intagningsplatserna* mellan de båda läroanstalterna erbjuder emellertid vissa problem, eftersom det hittillsvarande systemet med intagning och examination av jämnstora grupper två gånger om året bör behållas av arbetsmarknadsskäl samt dessutom var och en av läroanstalterna bör få disponera fasta praktikplatser. För lektionsundervisning beräknas avdelningar om 30 elever, varför elevantalet vid envar av läroanstalterna bör vara jämnt delbart med detta tal. Den hittillsvarande överensstämmelsen mellan de båda instituten i fråga om intagningskapacitet kan därmed inte bibehållas. För att en examination av 150 elever per termin skall erhållas, måste — mot bakgrund av vad som nyss anförts — intagningen per termin fastställas till 90 elever vid den ena av läroanstalterna och till 60 elever vid den andra. Med hänsyn till den hittillsvarande sökandefrekvensen — som vid upprepade tillfällen föranlett hänvisning av sökande från stockholms- till göteborgsinstitutet — anser den sakkunnige, att den högre intagningskapaciteten bör finnas i Stockholm. Ett alternativt förslag till elevfördelning innebärande en saxning terminsvis mellan de båda läroanstalterna av det större elevintaget avvisas av den sakkunnige, då detta skulle medföra dels att vissa praktiska problem uppstår vid handläggningen av praktikärendena, dels att lokaler, utrustning och fast lärarstab vid båda läroanstalterna måste dimensioneras med hänsyn till det större intagningstalet.

Med dimensioneringen av de båda läroanstalterna sammanhänger frågan om att på resp. ort få fram en speciell *utbildningsprofil* under fördjupningsstudierna. Den sakkunnige finner det uppenbart, att pressavdelning bör finnas vid båda läroanstalterna, medan etermediaavdelning — med hänsyn till behovet av nära samarbete med Sveriges radio AB — endast bör förekomma i Stockholm. Av informationsavdelningens två studieinriktningar bör — framhåller den sakkunnige — alternativet konsumentupplysning förläggas till Stockholm med motiveringen att de centrala konsumentupplysningsorganen är koncentrerade till huvudstaden, medan alternativet allmän information i gengäld bör anordnas enbart i Göteborg. En konsekvens av dessa olikheter mellan de båda läroanstalterna blir att vissa elever kan finna sig nödsakade att byta utbildningsort efter grundutbildningsåret. Elevplatserna under fördjupningsstudierna bör enligt den sakkunnige fördelas på följande sätt.

Avdelning (motsv.)	Antal platser per år		
	Stockholm	Göteborg	Totalt
Pressavdelning	120	60	180
Informationsavdelning:			
Konsumentupplysning	30	—	30
Allmän information	—	60	60
Etermediaavdelning	30	—	30
Summa	180	120	300

Utbildningens organisation

Vid remissbehandlingen av samarbetsnämndens promemoria ägnades betydande uppmärksamhet åt frågan om journalistutbildningens ställning i förhållande till universitetsutbildningen i framför allt samhällsvetenskapliga ämnen. Samtliga remissinstanser med anknytning till pressen förutsatte mot bakgrunden av institutens hittillsvarande verksamhet, att dessa läroanstalter skulle behålla sin fria ställning i relation till universiteten. Däremot förordade bl. a. universitetsmyndigheterna, SACO och SFS en integration av journalistutbildningen i universitetsorganisationen under hänvisning till möjligheterna att effektivare utnyttja tillgängliga undervisningsresurser. Den sakkunnige, som motsätter sig en ändring av institutens nuvarande fria ställning, motiverar sin ståndpunkt bl. a. med att det i dagens läge torde vara svårt att finna något ämne i journalistutbildningen, som beträffande kursinnehållet har direkt motsvarighet i universitetsutbildningen. Vidare skulle de vinster som uppnåtts genom samordning mellan teoretiska och praktiska ämnen i den nuvarande journalistutbildningen spolieras vid en integration med universiteten. Slutligen har — enligt den sakkunnige — den befintliga organisationen tillåtit en hög grad av föränderlighet och anpassning till erfarenheter som vunnits i fråga om undervisningens effekt och avnämarnas önskemål.

Den sakkunnige anser det angeläget att journalistutbildningen finner undervisningsformer som bygger på nära samverkan mellan vetenskapligt och journalistiskt skolade lärare. Det är vidare från undervisningssynpunkt önskvärt — framhålls det — att lärarstaben består av dels vetenskapligt utbildade lärare med journalistisk erfarenhet, dels journalistiskt välmeriterade lärare med gedigen allmänbildning. De nuvarande typerna av lärartjänster vid instituten — universitetslektorat och lektorat i praktiska ämnen — bör enligt den sakkunniges mening ersättas med en enhetlig tjänstetyp, benämnd lektorat. Dessa tjänster föreslås med beaktande av aktuella undervisningsbehov bli utlysta i ämnena journalistik, samhällsvetenskap eller språkvård och stilistik. För lektoraten skulle enligt förslaget gälla enhetliga avlönings- och tjänstgöringsvillkor, medan för behörighet skulle krävas antingen godkänt disputationssprov jämte pedagogisk skicklighet eller väl vitsordad journalistisk verksamhet, företrädesvis i arbetsledande ställning, jämte pedagogisk skicklighet.

Den föreslagna omläggningen och förlängningen av journalistutbildningen motiverar enligt den sakkunnige, att instituten i fortsättningen benämns *journalisthögskolor*. Beteckningen högskola är den mest adekvata för en postgymnasial läroanstalt, där undervisningen till betydande del bedrivs i form av seminarieövningar, hävdar den sakkunnige, som vidare pekar på att en namnändring ter sig önskvärd även från rekryteringssynpunkt.

Personal- och lokalbehov m. m.

Den sakkunnige lägger fram detaljerade beräkningar rörande den undervisningsvolym som erfordras vid de båda journalisthögskolorna till följd av de förslag som redovisats i det föregående. Med utgångspunkt i dessa beräkningar samt i antagandet att undervisningsskyldigheten för innehavare av de föreslagna nya lektorstjänsterna kommer att uppgå till ca 400 timmar per år föreslår den sakkunnige en fast *lärarorganisation* av den omfattning som framgår av närmast följande sammanställning. Det förutsätts att en tredjedel av det totala antalet undervisningstimmar fullgörs av timarvoderade lärare. Hänsyn tas i detta sammanhang inte till undervisningsbehovet i radio- och TV-journalistik under vare sig grundutbildningen eller fördjupningsstudierna på etermediaavdelningen. I förslaget förutsätts att högskolorna kommer att kunna använda de tekniska och personella resurserna vid Sveriges radio AB.

Förslag framläggs även beträffande vissa förstärkningar av högskolornas *administrativa personal*. Med hänsyn till behovet av praktikförmedling, övervakning av studiepraktikens uppläggning och resultat, kontakt- och informationsverksamhet samt studierådgivning föreslår den sakkunnige inrättande av konsulenttjänster av samma typ som f. n. finns vid socialhögskolorna. Vidare tas bl. a. upp tjänster som förste biblioteksassistent samt vissa tjänster för högskolornas gemensamma administration. Sistnämnda förslag redovisas i det följande vid anmälan av frågan om journalisthögskolornas ledning och administration.

Det personalbehov för budgetåren 1967/68 — 1970/71 som redovisas i följande sammanställning avser den fasta personalorganisation som krävs vid ett genomförande av den sakkunniges förslag. Härtill kommer ett växande behov av sådan lektors- och assistentundervisning som bestrids av timarvoderad personal. För jämförbarhetens skull tas upp även den befintliga personalorganisationen budgetåret 1966/67.

Tjänst	Budgetår resp. högskola									
	1966/67		1967/68		1968/69		1969/70		1970/71	
	Stock- holm	Göte- borg	Stock- holm	Göte- borg	Stock- holm	Göte- borg	Stock- holm	Göte- borg	Stock- holm	Göte- borg
Rektor	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Lektor i samhällsvetenskap	1	1	1	1,5	1,5	2	2	2	2	2
Lektor i språkvård och stilistik	—	—	0,5	—	1	—	1	—	1	—
Lektor i journalistik	2	2	2	2	3,5	2,5	4	3	4	3
Konsulent	—	—	1,5	1,5	2	2	2	2	2	2
Förste biblioteksassistent	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1
Kansliskrivare	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Kontorist	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Expeditionsvakt	—	—	1	1	1	1	1	1	1	1
Summa	6	6	10	10	13	11,5	14	12	14	12

Anm. Rektorstjänsterna i Stockholm resp. Göteborg är f. n. förenade med — här ej redovisade — universitetslektorat i samhällsvetenskap resp. språkvård och stilistik. De lektorat i samhällsvetenskap som tas upp för budgetåret 1966/67 är tjänster som universitetslektor.

Högskolornas möjligheter att hos eleverna inskräpa respekten för fakta är enligt den sakkunnige i hög grad beroende av att högskolorna får tillgång till erforderliga handboks- och dokumentationsbibliotek. I förslaget betonas även vikten av att högskolorna förses med sluten-krets-television, audiovisuella hjälpmedel samt mörkrumsutrustning m. m. I fråga om övningstidningarna — som utgör en central del av journalistutbildningen — förordar den sakkunnige framställning av vissa nummer på landsortsredaktioner.

I samråd med lokal- och utrustningsprogramkommittéerna för universiteten och högskolorna i Stockholm resp. Göteborg har den sakkunnige prövat bl. a. *lokalfrågorna* för de båda journalisthögskolorna. I Stockholm — där lokaler f. n. disponeras i fastigheten Rålambsvägen 7 (Svenska Dagbladets hus) — kan ytterligare lokaler erhållas successivt inom samma fastighet. I Göteborg inryms verksamheten till väsentligaste delen i fastigheten Järntorget 7 (f. d. Ny Tids hus). För göteborgshögskolan övervägs enligt den sakkunnige två olika projekt, som vart för sig avses kunna täcka de lokalbehov som följer av den föreslagna utbildningsreformen.

Kostnader

Den sakkunniges beräkning av de totala kostnaderna för ett genomförande av de åtgärder som föreslagits framgår av följande sammanställning. Beloppen till avlöningar anges i löneläget vid utgången av år 1966. För jämförelse tas även upp de anslagsbelopp som anvisats till journalistinstitutet under innevarande budgetår (1965 års lönenivå).

Ändamål/högskola	Budgetår				
	1966/67	1967/68	1968/69	1969/70	1970/71
<i>Avlöningar</i>					
Stockholm	321 500	509 000	773 000	904 000	927 000
Göteborg	313 500	503 000	646 000	711 000	711 000
Summa kr.	635 000	1 012 000	1 419 000	1 615 000	1 638 000
<i>Omkostnader</i>					
Stockholm	110 000	162 000	286 000	355 000	393 000
Göteborg	87 000	160 000	238 000	275 000	275 000
Summa kr.	197 000	322 000	524 000	630 000	668 000
Totalt	832 000	1 334 000	1 943 000	2 245 000	2 306 000

Anm. Härtill kommer kostnader — fram till full utbyggnad — med i Stockholm totalt 131 000 kr. för inredning och 219 000 kr. för utrustning samt i Göteborg totalt 115 000 kr. för inredning och 220 000 kr. för utrustning.

2.2.3 Remissyttrandena

Vid remissbehandlingen av den sakkunniges betänkande har frågan om journalistutbildningens organisation kommit att stå i centrum för intresset. Från främst universitets- och akademikerhåll hävdas, att denna utbildning organisatoriskt bör integreras i universitetens verksamhet. Majoriteten av remissinstanserna — bl. a. pressens och journalisternas organisationer — ansluter sig emellertid till tanken på att behålla journalistutbildningen inom fristående yrkesutbildningsanstalter. Den sakkunniges övriga förslag har — bortsett från frågan om utbildningskapaciteten — föranlett invändningar endast i vissa enskildheter.

De myndigheter och organisationer som ansluter sig till förslaget om fristående utbildningsanstalter uttalar sig genomgående för eller lämnar utan erinran de i betänkandet angivna riktlinjerna för uppläggningsen av utbildningen. Även instanser som förordar integration med universiteten, exempelvis *universitetskanslersämbetet*, *Sveriges industriförbund*, *SACO* och *SFS*, stöder tanken på en förlängning och omläggning av utbildningen i huvudsaklig överensstämmelse med den sakkunniges förslag. *Samarbetsnämnden för socialhögskolorna* erinra om att journalistyrket inte är ett yrke utan flera. Behovet av journalister med all-roundkunskaper förutsätts minska i takt med pressens koncentration. Enligt nämnden skulle därför en för olika journalistgrupper mer specialiserad yrkesutbildning vara att föredraga.

Förslaget att studentexamen skall föreskrivas som inträdeskrav — dock med dispensmöjligheter — vinner anslutning från *Svenska tidningsutgivareföreningen*, *Tidningarnas arbetsgivareförening*, *A-pressens samorganisation*, *Svenska journalistförbundet*, *Pressfotografernas klubb*, *TCO* och *SACO*. Samtliga understry-

ker behovet av generositet vid dispensgivningen. *Skolöverstyrelsen* och *kompetensutredningen* anser, att även sökande med fackskola eller viss folkhögskoleutbildning bör vara formellt behörig till inträde. Enligt kompetensutredningen representerar gymnasiets kurs i ett visst ämne inte alltid en större undervisningsvolym än fackskolans kurs i samma ämne. Även om vissa skillnader i kursplanerna och undervisningens allmänna nivå kan inverka på jämförelsen mellan fackskoleutbildades resp. gymnasieutbildades kunskaper i ett ämne, står det enligt kompetensutredningen klart att man måste göra en nyanterad jämförelse mellan fackskole- och gymnasiestudier som underlag för fortsatt utbildning. Om undantagsvis särskilda förkunskapskrav på gymnasienivå anses nödvändiga, bör dessa enligt utredningen anges på sådant sätt att de kan tillämpas på även andra kategorier än gymnasiestuderande. Också folkhögskolans utbildningsvärde bör beaktas i sammanhanget, betonar utredningen.

Den sakkunniges förslag om slopande av förpraktiken till förmån för en inbyggd studiepraktik under sex månader omedelbart efter den ettåriga grundkursen tillstyrks av *arbetsmarknadsstyrelsen*, *statens institut för konsumentfrågor*, *Tidningarnas arbetsgivareförening*, *Svenska tidningsutgivareföreningen*, *A-prensens samorganisation*, *Föreningen Svensk fackpress*, *Kooperativa förbundet*, *Pressfotografernas klubb*, *SACO*, *SFS*, *TCO* och *Svenska journalistförbundet*. De båda sistnämnda instanserna anmäler emellertid stora betänkligheter med hänsyn till förpraktikens värde som urvalsinstrument. *Publicistklubben* och *Elevkåren vid journalistinstitutet i Stockholm* avvisar förslaget. Förstnämnda instans anser, att studiepraktik ställer större krav på tidningarna än förpraktik.

SFS diskuterar — liksom *SACO* — praktikhandledarnas utbildning, deras ställning i förhållande till utbildningsanstalten, praktikens målsättning och innehåll, betygsättningen av praktiken samt dennas ekonomiska och studiesociala konsekvenser för de studerande. Vikten av kontakt mellan praktikhandledare och utbildningsanstalter understryks av *Svenska tidningsutgivareföreningen*, *Tidningarnas arbetsgivareförening*, *A-prensens samorganisation*, *Föreningen Svensk fackpress*, *Publicistklubben* och *Kooperativa förbundet*. *TCO*, *Svenska journalistförbundet* och *Pressfotografernas klubb* aktualiserar krav på praktikhandledarsättning.

I fråga om timplaner och kursinnehåll under grundkurs och fördjupningsstudier instämmer flertalet remissinstanser — bl. a. *Svenska tidningsutgivareföreningen*, *Tidningarnas arbetsgivareförening*, *A-prensens samorganisation* och *Svenska journalistförbundet* — i den sakkunniges principiella ställningstaganden. *Sveriges radio AB* ställer sig dock avvisande till förslaget att reducera undervisningen i radio- och TV-journalistik under grundkursen. *Föreningen Svensk fackpress* beklagar, att ämnet fackpressjournalistik inte förekommer i kursplanen. *Svenska journalistförbundet* och *Pressfotografernas klubb* betonar angelägenheten av att reporterfotografer ges i stort sett samma utbildning som övriga journalister.

Statskontoret uttalar liksom flertalet pressorganisationer stor tillfredsställelse

över förslaget om uppdelning på olika specialavdelningar av utbildningen under den avslutande terminen. *Svenska journalistförbundet* föreslår dock, att inom informationsavdelningen alternativet konsumentupplysning slås samman med alternativet allmän information, eftersom antalet befattningar för konsumentupplysare är mycket litet. Även *TCO* är inne på denna tankegång. Enligt *TCO* bör vidare den särskilda etermediaavdelningen utgå. Blivande journalister bör i stället generellt bibringas tillräcklig kunskap om etermedia för att de skall kunna arbeta som reportrar inom radio och television.

Sveriges radio AB ifrågasätter, om inte dimensioneringen av etermediautbildningen bör göras flexibel med hänsyn till de personalbehov som uppstår i samband med den förestående programutbyggnaden. I yttrandet förs vidare fram bl. a. följande synpunkter.

Endast en del av Sveriges radios behov av programmedarbetare kan tillgodoses genom journalistinstitutens utbildning. Förutom vissa specialister måste Sveriges radio räkna med att rekrytera programmedarbetare från universiteten, där planer föreligger på att låta en fyrabetygskombination i valfria ämnen utmynna i en ett- eller tvåbetygskurs med praktiska inslag i en s. k. massmediautbildning. Vidare kan det s. k. regiinstitutet med en planerad 1½-årig grundutbildning samt en högstadieutbildning om ytterligare halvtannat år utgöra en rekryteringsbas. Från Sveriges radios synpunkt ter det sig värdefullt att pröva, om de tre utbildningsvägarna via journalistinstitutet, universiteten och regiinstitutet kan samordnas, så att kunskaperna om etermediaproduktion kommer på samma nivå hos de berörda kategorierna.

Kooperativa förbundet anser, att av de stegrade kraven på journalisternas allmänkunskap följer, att det knappast finns något skäl att låta sista terminen bli präglad av differentierad undervisning. Specialisering bör enligt förbundet ske först efter några års yrkesverksamhet.

Statens konsumentråd och *statens institut för konsumentfrågor* ansluter sig till den sakkunniges förslag vad gäller utbildningen för verksamhet på konsumentupplysningens område. *Sveriges industriförbund* förordar vissa justeringar i syfte att utbildningen på informationsavdelningens alternativ allmän information skall bli bättre avpassad för PR-verksamhet.

I överensstämmelse med den sakkunniges förslag bör den nuvarande akademierlinjen avvecklas i samband med att fasta studiegångar införs vid universiteten, anser *Svenska tidningsutgivareföreningen*, *A-pressens samorganisation*, *Tidningarnas arbetsgivareförening*, *Publicistklubben*, *TCO* och *SACO*. *Statens konsumentråd* och *Svenska journalistförbundet* anför liknande synpunkter.

Förslaget att redan yrkesverksamma journalister skall kunna delta i undervisningen under fördjupningsterminen tillstyrks — förutom av pressorganisationerna — av *statens institut för konsumentfrågor*, *TCO* och *SACO*. *Svenska journalistförbundet* understryker vikten av att även andra fortbildningsmöjligheter skapas för yrkesverksamma journalister.

Den i betänkandet föreslagna kraftiga ökningen av intagningskapaciteten tillstyrks i yttrandena från arbetsgivarparten, medan berörda arbetsta-

garorganisationer förordar väsentliga modifikationer i denna del av den sakkunniges förslag. Utbyggnadsförslaget stöds vidare av *statskontoret* och *Kooperativa förbundet*. *SACO* och *Publicistklubben* anser det inte vara möjligt att ta ställning till förslaget, då någon aktuell prognos över efterfrågan på journalistiskt utbildad arbetskraft inte föreligger. *Arbetsmarknadsstyrelsen* förutsätter att elevintagningen regleras så, att den fortlöpande anpassas till arbetsmarknadens behov av personal med journalistutbildning.

Svenska tidningsutgivareföreningen, *A-pressens samorganisation* och *Tidningsarnas arbetsgivareförening* anser att utbildningsbehovet inom pressen — liksom inom övriga massmedia — är utomordentligt stort. Nämnda organisationer pekar på konsekvenserna av ett genomförande av program 2 i TV och ifrågasätter om inte den föreslagna utbyggnaden kommer att ske i alltför långsam takt. *Svenska journalistförbundet* hävdar däremot, att förslaget om kapacitetsökning lagts fram utan stöd av aktuella prognoser om det framtida behovet av journalister. Det förefaller förbundet orimligt att man mot bakgrund av det tillfälligt ökade rekryteringsbehov som följer av Sveriges radios utbyggnad skulle låsa fast en för framtiden bestående omfattning av utbildningen. I stället har utvecklingen inom pressen den väsentligaste betydelsen, anser förbundet, som vidare anför följande synpunkter.

Vi har under en lång rad år upplevt att antalet tidningar minskat. Denna utveckling kan ännu inte bedömas som avslutad. Hittills har trots tidningsnedläggningarna behovet av journalister ökat, om än i ganska långsam takt, genom att de enskilda tidningarna successivt anställt fler journalister. Hur dessa motverkande faktorer kommer att utvecklas under de närmaste åren är omöjligt att förutsäga. Den föreslagna breddningen av utbildningen medför emellertid ett ökat underlag för rekrytering av sådana som genomgått journalisthögskola, dock utan att man f. n. har någon som helst möjlighet att göra en kvantitativ bedömning. Om de som utbildats vid journalisthögskola i allt större omfattning skulle finna, att de inte kan få sysselsättning inom det yrke de siktar på, kan detta snabbt inverka på möjligheterna att få kvalificerade sökande till högskolorna.

Avslutningsvis hemställer journalistförbundet om utredning av förutsättningarna för inrättande av en utbildningsanstalt i stället för två. För en lugnare takt i utbyggnaden av instituten uttalar sig även *TCO*.

Förslaget att i Stockholm åstadkomma större intagningskapacitet än i Göteborg har mött stark kritik från *styrelsen för journalistinstitutet i Göteborg* och *Elevkåren vid journalistinstitutet i Göteborg*. Styrelsen finner den sakkunniges förslag dels sakna stöd i direktiven, dels strida mot de intentioner som legat till grund för statsmakternas beslut om inrättande av de nuvarande lika stora journalistinstitutet. Man anser merkostnaderna för saxning mellan läroanstalterna av det större elevintaget betydelselösa och avvisar farhågorna för administrativa svårigheter vid praktikförmedlingen. Enligt styrelsen medför redan förslaget om skiljaktigheter i dimensioneringen ett underläge för den mindre läroanstalten. Om därtill läggs den omständigheten att dess naturliga basalter-

nativ — pressavdelningen — ges försvagad ställning genom att en lika stor informationsavdelning skapas, förvärras ytterligare det mindre institutets underläge, hävdar styrelsen.

Även *Svenska tidningsutgivareföreningen* och *A-pressens samorganisation* ställer sig negativa till den föreslagna fördelningen av intagningskapaciteten. Flertalet övriga remissinstanser lämnar förslaget utan erinran.

Som redan framgått har en stor del av remissdiskussionen ägnats frågan om journalistutbildningens organisation. Till förmån för att nuvarande organisationsform skall behållas — med journalistutbildningen förlagd till läroanstalter utanför universitetsorganisationen — uttalar sig *statskontoret*, *skolöverstyrelsen*, *statens institut för konsumentfrågor*, båda *styrelserna för journalistinstitutet*, *Svenska tidningsutgivareföreningen*, *A-pressens samorganisation*, *Tidningarnas arbetsgivareförening*, *Föreningen Svensk fackpress*, *Publicistklubben*, *Kooperativa förbundet*, *Svenska journalistförbundet*, *Pressfotografernas klubb* samt båda *elevkårerna vid journalistinstitutet*.

En rad skäl för detta ställningstagande förs fram av pressorganisationerna och journalistsammanslutningarna. *Svenska tidningsutgivareföreningen*, *A-pressens samorganisation* och *Tidningarnas arbetsgivareförening* pekar sålunda på att utbildningen vid journalistinstitutet från början haft försökskaraktär och att den även i fortsättningen behöver vidareutvecklas, något som enligt organisationerna motiverar en fristående utbildningsorganisation. Man ansluter sig till den i betänkandet framförda uppfattningen att det i dagens läge torde vara svårt att finna något ämne i journalistutbildningen som beträffande kursinnehållet har direkt motsvarighet i reguljär universitetsutbildning. Organisationerna framhåller även, att betydande vinster bör kunna göras i fråga om utbildningens effekt genom de strävanden mot integration mellan olika ämnen i journalistutbildningen, som redovisas i betänkandet. Det föreligger enligt organisationerna fara för att sådana vinster spolieras, om massmediautbildningen organisatoriskt inlemmas i universitetens verksamhet.

Svenska journalistförbundet understryker värdet av att en speciell, direkt yrkesinriktad utbildning ges för de blivande journalisterna, utan att utbildningen får samma omfattning som fordras för en reguljär akademisk examen. Förbundet tar i sammanhanget upp den diskussion som förts i pressen kring journalistutbildningens organisation och lämnar därvid följande kommentarer.

Från olika håll, bl. a. från enskilda personer inom pressen, har föreslagits att man i stället för en speciell journalistutbildning vid institut eller högskolor bör förordas en sedvanlig akademisk utbildning för de blivande journalisterna. Förbundet anser det givetvis önskvärt med en så bred och grundlig utbildning som möjligt för medarbetarna i pressen. Det är rimligt att tänka sig, att en växande andel av nyrekryteringen kommer att ske bland ungdomar med examen på universitetsnivå och motsvarande. Klart är emellertid enligt förbundets mening att det i ganska många år framåt kommer att finnas ett stort behov av journalister med en teoretisk utbildning som håller sig inom journalisthögskolornas

målsättningar. Det föreliggande förslaget bedömer förbundet vara väl anpassat med hänsyn till de praktiska förutsättningarna för pressens nuvarande rekryteringspolitik.

För integration av journalistutbildningen i universitetens verksamhet uttalar sig däremot *universitetsmyndigheterna, samarbetsnämnden för socialhögskolorna, Sveriges industriförbund, TCO, SACO* och *SFS*.

Universitetskanslersämbetet pekar på bl. a. följande skäl för en integrering med universiteten. Journalistutbildningen är en postgymnasial utbildning med klart samband med universitetsutbildningen. För många yrkeskategorier med utbildning vid universitet och högskolor skulle det — framhåller ämbetet — vara av stort värde att i utbildningen ha tillgång till informationsteknisk orientering. Vidare bedrivs forskning om massmedia inom existerande universitetsdiscipliner. Olika former av avnämarmarkontakt kan enligt ämbetet lätt erhållas också inom universitetens ram. Problemet med journalistisk yrkesutbildning i samband med akademisk grundutbildning torde — enligt vad som framhålls i yttrandet — vara enklare att lösa om ansvaret för journalistutbildningen i dess helhet förs över till universitetskanslersämbetet. Slutligen är journalistutbildningen f. n. en spärrad utbildningsgång, vars dimensionering enligt ämbetet bestämts med utgångspunkt i osäkra arbetsmarknadsmässiga överväganden. Om journalistutbildningen ges fristående ställning — något som innebär att verksamheten lokalmässigt och i andra avseenden får karaktär av sluten enhet — följer enligt ämbetets mening, att varje ändring av dimensioneringen blir en trög process.

Kanslersämbetet framhåller även, att det utöver den allmänjournalistiska tvååriga utbildningen torde finnas behov av en kortare, praktiskt inriktad utbildning inom detta område, användbar för olika akademikergrupper — naturvetare, tekniker, humanister etc. I detta sammanhang hänvisas till det arbete som pågår inom ämbetets delegation för viss yrkesutbildning vid universiteten för att få fram förslag till praktiska yrkesutbildningskurser, avsedda att kombineras med ämnestoretiska studier inom ramen för filosofiska primärexamina. Enligt ämbetets mening bör försök göras att skapa en studiekurs med inriktning mot praktisk journalistik — med en längd av förslagsvis en termin — och att ge utrymme för denna inom akademisk primärexamen.

Ledamöterna av kanslersämbetets styrelse Garpe och Woxén anför skiljaktig mening av innebörd att journalistutbildningen — till skillnad från den samhällsvetenskapliga utbildningen vid universiteten — är klart målbunden. Ett inlemmande av journalistutbildningen i Stockholms resp. Göteborgs universitet skulle — framhålls det — lätt leda till att nämnda utbildning blev ett bihang till den övriga verksamheten, vilket inte skulle ägnas erforderlig uppmärksamhet.

Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet anser, att de föreslagna studieplanerna för journalistutbildningen visar tillräckligt stora överensstämmelser mellan denna utbildning och universitetens för att en samordning — i form av alternativkurser för de teoretiska ämnena — skulle kunna komma till stånd. Enligt *rektorsämbetet vid Stockholms universitet* skulle en

fördjupning av studierna underlättas och betydande rationaliseringsvinster åstadkommas genom en samordning av universitets- och journalistutbildningen. Rektorsämbetet erinrar också om pågående utredningsarbete rörande fasta studiegångar vid de filosofiska fakulteterna och finner, liksom *rektorsämbetet vid universitetet i Umeå*, att man inom ramen för en sådan utbildningsorganisation bör kunna utforma lämpliga utbildningsgångar för verksamhet inom massmedia.

SACO finner en integration av journalistutbildningen i universitetens verksamhet särskilt motiverad med tanke på att diskussionen rörande utbildning av s. k. samhällstekniker allt mer pekar fram mot en gemensam grundutbildning åtföljd av en successiv differentiering och specialisering för de berörda kategorierna.

Samma tankegångar utvecklas utförligt av SFS, som förordar att journalistutbildningen tillgodoses inom ramen för en samlad samhällsvetenskaplig utbildning vid universiteten. Enligt SFS är åtskilligt stoff f. n. gemensamt för olika samhällsvetenskapliga ämnen och utbildningar, varför man genom samläsning skulle kunna göra betydande rationaliseringsvinster. En gemensam grundutbildning borde också underlätta för de studerande att välja inriktning inom den s. k. samhällsteknikersektorn. Grundutbildningen skulle enligt SFS följas av en specialisering inom ett visst huvudområde (administration, ekonomi, socialvetenskap, massmedia, beteendevetenskap). Enligt SFS:s mening utgör journalistutbildningen, på såväl grundutbildningsstadiet som specialiseringsstadiet, en naturlig del i en sådan samhällsteknikerutbildning. Den sakkunniges förslag till utbildningsorganisation minskar enligt SFS de studerandes valfrihet inför fördjupningsstudierna. Ett direkt uttryck för denna begränsning finner SFS i förslaget om en särskild profil för var och en av högskolorna. En integration i universiteten skulle öka antalet specialiseringsalternativ, möjliggöra på arbetsmarknaden gångbara utbildningsinnovationer samt ge stimulerande kontakter med journalistutbildningen närliggande forskningsområden. SFS:s kritik utmynnar i följande förslag till grund för en utredning rörande samhällsteknikerutbildning.

I samhällsteknikerutbildningen bör journalistutbildningen, i likhet med exempelvis socionom- och ekonomutbildning, utgöra en särskild specialiseringslinje baserad på en gemensam grundutbildning. På denna linje bör såväl en kortare journalistutbildning på omkring två år som — efter fördjupningsstudier motsvarande fyra akademiska betyg — en akademisk journalistexamen kunna erhållas. Denna utbildningsorganisation erbjuder i jämförelse med den föreslagna högskoleutbildningen betydande fördelar vad avser de studerandes valmöjligheter av specialiseringskurser, så att en differentierad och föränderlig arbetsmarknads skilda behov bättre tillgodoses. Vidare skapas möjligheter till rationell samundervisning vid för flera utbildningar gemensamma kurser och därigenom tillfälle till ett intensivt utnyttjande av kompetenta lärarkrafter och av avancerade tekniska hjälpmedel, såsom sluten-krets-television, programmerade kurser etc. i så stor skala att verkliga besparingar uppnås. Vidare minskar den osäkerhetsfaktor som — i brist på aktuella och ingående prognoser rörande samhällets

behov av den aktuella utbildningen — dimensioneringsfrågan utgör, eftersom universitetens ökade flexibilitet i utbildningen samtidigt innebär en bättre numerär anpassning av utbildningskapaciteten till variationerna i efterfrågan.

TCO ser förslaget att omvandla journalistinstituten till högskolor som en etapp på vägen mot integrering i universitetens verksamhet. Om undervisningen vid universiteten är uppbyggd enligt ett creditsystem, bör enligt TCO journalistutbildningen liksom andra yrkesutbildningar kunna ges ett innehåll som svarar mot de krav yrkesverksamheten ställer.

Den med undervisningens organisation sammanhängande frågan om lärartjänsternas konstruktion har berörts i några yttranden. Den sakkunniges förslag om särskilda lektorstjänster tillstyrks av *Svenska tidningsutgivareföreningen*, *Tidningarnas arbetsgivareförening*, *A-pressens samorganisation*, *Svenska journalistförbundet*, *Pressfotografernas klubb* och TCO, medan däremot *styrelsen för journalistinstitutet i Göteborg* och SACO bestämt motsätter sig förslaget. Härvid pekar SACO på att man vid socialhögskolor och militärhögskolor liksom vid journalistinstituten nyligen infört universitetslektorat i stället för lektorstjänster.

Beräkningarna av personalbehovet möter invändningar från *styrelsen för journalistinstitutet i Göteborg*. Styrelsen, som finner det orealistiskt att lektorerna i praktiska ämnen helt kopplas av från handläggningen av praktikfrågor, ifrågasätter i likhet med *riksrevisionsverket* och *statskontoret* behovet av två konsulenter vid varje högskola.

Sveriges radio AB finner det angeläget att företaget får full täckning för de kostnader som hänger samman med dess engagemang i journalistutbildningen. Avvägningen av de resurser som ställs till förfogande måste — framhålls det — ske av radioledningen med hänsyn till det totala utbildningsbehov, som företaget har att tillgodose inför den framtida programutbyggnaden.

2.3 Departementschefen

Vid journalistinstituten i Stockholm och Göteborg, som tillkom genom statsmakternas beslut för fem år sedan (prop. 1962: 59, SU 96, rskr 227), har hittills sammanlagt ca 700 studerande genomgått utbildning. Enligt vad som omvittnats i olika sammanhang har institutens verksamhet medfört, att bl. a. press och radio fått väsentligt bättre möjligheter än tidigare att rekrytera personal med sådana grundläggande teoretiska och praktiska kunskaper som krävs inom journalistyrket.

I samband med mina ställningstaganden i prop 1962: 59 till frågan om riktlinjer för journalistutbildning på postgymnasial nivå framhöll jag (s. 38), att denna utbildning i viss mån borde läggas upp som försöksverksamhet. Samarbetsnämnden för journalistinstituten redogjorde i en promemoria våren 1965 för de erfarenheter som intill dess vunnits av utbildningen. I promemorian före-

slogs även viss utbyggnad och differentiering av institutens verksamhet. Vid remissbehandlingen av promemorian uttalade sig berörda myndigheter och organisationer genomgående för ökad utbildning av personal för arbetsuppgifter inom massmedia. Däremot rådde delade meningar om hur utbildningen borde vara organiserad.

På mitt uppdrag har under sommaren 1966 en särskild sakkunnig utarbetat vissa förslag om journalistutbildningens framtida utformning och organisation m. m. Enligt den sakkunnige bör denna utbildning syfta till att ge de studerande det teoretiska och tekniska kunnande som fordras, för att de i sin framtida yrkesutövning skall kunna finna, rätt bedöma samt klart och objektivt förmedla information genom massmedia. Ett förverkligande av detta mål kräver enligt den sakkunnige ökad samverkan mellan teoretiska och praktiska moment i utbildningen. Samma uppfattning har vid olika tillfällen förts fram av företrädare för pressens organisationer.

Jag delar den sakkunniges åsikt om utbildningens mål. Den journalistiska yrkesträningen bör sålunda ge de studerande vana att systematiskt söka efter källor, att kritiskt och metodiskt granska tillgängligt material samt att korrekt — vad gäller såväl innehåll som språklig utformning — presentera information. Därav följer enligt min mening att strävandena efter integration mellan teoretisk utbildning och praktisk tillämpning bör prägla såväl studiegången i dess helhet som utbildningens uppläggning i de enskilda ämnena.

Den sakkunnige föreslår mot bakgrund av sitt principiella ställningstagande, att den nuvarande ettåriga journalistutbildningen utvecklas till en fast sammanhållen tvåårig yrkesutbildning. Studiegången skall enligt förslaget omfatta en ettårig grundkurs följt av en termins studiepraktik — avsedd att ersätta den hittillsvarande förpraktiken — samt en termins fördjupningsstudier, som avslutas med journalistexamen. De befintliga instituten föreslås bli ombildade till journalisthögskolor. Vidare föreslår den sakkunnige en fördubbling av den totala intagningskapaciteten till 300 platser om året.

Vid remissbehandlingen har flertalet instanser anslutit sig till förslaget om ökad intagning av studerande till ifrågavarande utbildning under hänvisning till den vidgade arbetsmarknaden för journalister. Vidare har de närmast berörda instanserna genomgående tillstyrkt den föreslagna omorganisationen av utbildningen inom ramen för fristående läroanstalter. Universitetsmyndigheterna har däremot — liksom bl. a. student- och akademikerorganisationerna — hävdad, att all journalistutbildning bör förläggas till universiteten.

Inom universitetskanslersämbetet utreds f. n. frågorna om anordnande av fasta studiegångar vid de filosofiska fakulteterna och om den framtida utformningen av samhällsvetenskaplig utbildning vid universiteten. Frågan om journalistutbildningens organisation bör emellertid enligt min mening kunna lösas utan att resultaten av dessa utredningar avvaktas. Såsom framhållits i yttranden från bl. a. pressorganisationerna sätter nämligen vissa speciella förhållanden,

främst den klara yrkesinriktningen, sin prägel på denna utbildning. I fråga om kursinnehållet finns dessutom väsentliga skillnader mellan ämnena i journalistutbildningen och motsvarande ämnen vid universiteten. Vidare kan erinras om det från ett flertal håll uttalade önskemålet om ökad integration mellan teoretiska och praktiska moment i journalistutbildningen, vilket jag i det föregående anslutit mig till. Mot denna bakgrund förordar jag — liksom den sakkunnige, statskontoret och samtliga press- och journalistorganisationer — att journalistutbildning på postgymnasial nivå även i fortsättningen skall bedrivas vid fristående läroanstalter utanför universitetsorganisationen.

Den ettåriga utbildningen vid de nuvarande journalistinstituten har från arbetsgivarhåll ansetts vara alltför kort, för att de studerande skall hinna få en tillräcklig grund för sin yrkesverksamhet. Institutet har vidare under de senaste åren — på grund av ökat antal sökande — haft stora svårigheter att få fram erforderligt antal platser för den förpraktik om sex månader, som krävs för tillträde till journalistutbildning. Om kravet på förpraktik avskaffas och utbildningen läggs om enligt den sakkunniges förslag så att den omfattar en tvåårig utbildningsgång med inbyggd studiepraktik, bör enligt min mening en rad organisatoriska problem i fråga om praktikutbildningen kunna lösas och samtidigt en avsevärd förstärkning av journalistutbildningens kvalitet komma till stånd. Ett system med studiepraktik innebär bl. a., att ett mindre antal praktikplatser behöver tas i anspråk samt att tidningar och andra praktikinstitutioner får ta emot praktikanter med större förkunskaper. En till tredje terminen förlagd studiepraktik kan dessutom bättre än en förpraktik integreras med den övriga journalistutbildningen. Den föreslagna fjärde terminen ger i sin tur möjlighet till fördjupning och breddning av utbildningen enligt de allmänna riktlinjer som den sakkunnige angett. Denna termin skapar vidare förutsättningar för viss differentiering av utbildningen med hänsyn till de studerandes yrkesmål. Jag förordar på grundval av vad som här anförts, att den sakkunniges förslag till omläggning av studiegången i dess huvuddrag genomförs med början höstterminen 1967. Mitt ställningstagande innebär även, att kravet på förpraktik för tillträde till journalistutbildning bör avskaffas.

Utbildningen vid journalistinstituten bygger idag på förkunskaper motsvarande kraven för studentexamen. I det enskilda fallet finns möjlighet att medge dispens för sådan sökande som saknar formell behörighet. Den sakkunnige förordar, att nuvarande ordning i denna del skall gälla även i fortsättningen. I de fall där dispens från studentexamenskravet hittills meddelats, har enligt vad jag erfarit studieresultaten för berörda elever genomgående blivit tillfredsställande. Kompetensutredningen har i sitt yttrande hävdat, att den sakkunnige alltför kategoriskt avvisat fackskolan som behörighetsgrund för journaliststudier. Gymnasiets kurs i ett visst ämne — exempelvis engelska språket — innehåller inte alltid en större undervisningsvolym än fackskolans kurs i samma ämne, konstaterar utredningen, som anser att fackskoleutbildade bör ges generell behörighet till journalistutbildning. Även folkhögskolans utbildningsvärde bör enligt ut-

redningen beaktas i detta sammanhang. Det kan här vidare nämnas, att samarbetsnämnden för journalistinstitutet nyligen i ett yttrande över kompetensutredningens betänkande »Tillträde till postgymnasiala studier» (stencil E 1966: 13) tillstyrkt, att folkhögskoleutbildningen liksom även fackskoleutbildning vid social linje skall ge ifrågavarande behörighet. Enligt min mening bör som allmänt villkor för tillträde till journalistutbildning gälla krav på att den sökande genomgått fackskola, gymnasium eller motsvarande utbildning. Speciella behörighetsvillkor bör uttryckas i krav på kunskaper i särskilt angivna ämnen enligt fackskolans läroplan. Jag har för avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att uppdraga åt samarbetsnämnden för journalistinstitutet att i samråd med kompetensutredningen lägga fram förslag till detaljerade bestämmelser. Vid det slutliga urvalet bland de sökande har hittills betygen över förpraktiken spelat en framträdande roll. Med hänsyn till att detta urvalsinstrument föreslås bli avskaffat bör enligt den sakkunnige ett nytt system för elevantagning utarbetas med stöd av erfarenheter från de psykotekniska anlagsprov som ägt rum vid institutet. Jag ansluter mig till den sakkunniges uppfattning och avser att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att ge samarbetsnämnden i uppdrag att lägga fram förslag till nya regler för antagning av elever.

Den sakkunniges förslag beträffande kursinnehåll och uppläggning av den ettåriga, för samtliga elever gemensamma grundutbildningen finner jag i huvudsak väl avvägda. Liksom Sveriges radio AB anser jag det dock vara angeläget, att undervisningen i radio- och TV-journalistik inom grundkursens ram ges samma omfattning som i den nuvarande utbildningen. Vad gäller uppläggningen av fördjupningsterminen delar jag den sakkunniges uppfattning såtillvida, att jag finner en uppdelning i tre utbildningsskeden motiverad. Det sista av dessa bör såsom den sakkunnige föreslår ägnas åt seminarieövningar och journalistiskt utformade examensarbeten.

Remissinstansernas intresse i fråga om fördjupningsstudierna har koncentrerats kring det andra utbildningsskedet. Detta föreslås av den sakkunnige omfatta undervisning inom tre i princip valfria specialavdelningar, nämligen informationsavdelningen, pressavdelningen och etermediaavdelningen — inom informationsavdelningen med inriktning mot allmän information alternativt konsumentupplysning. Sistnämnda alternativ är i den sakkunniges förslag avsett att ersätta institutets nuvarande avdelningar för konsumentupplysning. I vissa yttranden har riktats kritik mot den föreslagna uppdelningen, främst vad gäller en splittring av informationsavdelningen. Jag har själv kommit till den uppfattningen att utbildningen för informativa funktioner — inom myndigheter, organisationer och företag — bör hållas samman inom en odelad informationslinje, där den objektiva konsumentupplysningen och dess problem bör särskilt uppmärksammas. Utbildningen för de traditionella journalistyrkena bör vidare i huvudsaklig överensstämmelse med den sakkunniges förslag koncentreras till en presslinje. TCO har i sitt yttrande framhållit, att även radions och tele-

visionens rekryteringsbehov skulle kunna täckas av allmänutbildade journalister. I anslutning härtill har organisationen avrått från tanken på en särskild etermediaavdelning. Till samma slutsats leder enligt min mening det förhållandet att en sådan avdelning skulle förbereda för yrkesverksamhet inom endast ett företag. Med hänsyn härtill är jag inte beredd att förorda att den sakkunniges förslag i denna del genomförs.

De föreslagna fördjupningsstudierna är enligt vad som framhållits från bl. a. press- och journalistorganisationerna utformade så, att de skulle utgöra en lämplig form av fortbildning för redan yrkesverksamma journalister. I den mån utrymme kan beredas för detta ändamål, är det enligt min mening lämpligt att journalister med väl vitsordad yrkesverksamhet tas in vid instituten som specialelever under fördjupningsterminen.

Journalistinstitutens akademikerlinje, som inrättades för att studerande med minst fyra betygsenheter i ämnen vid filosofisk fakultet skulle få möjlighet till yrkesinriktade fackstudier på högskolenivå, har under de gångna åren haft begränsad attraktivitet och dragit till sig högst ett tiotal elever om året. Enligt den sakkunnige bör denna linje därför avvecklas så snart det planerade systemet med fasta studiegångar vid universiteten utvecklats därhän, att journalistutbildning får tillgodoräknas som en del i en filosofisk primärexamen. Ett flertal remissinstanser har redovisat samma uppfattning. Även jag anser, att denna fråga bör lösas, sedan systemet med fasta studiegångar införts vid de filosofiska fakulteterna. Så länge akademikerlinjen finns kvar, bör emellertid de studerande vid denna linje följa samma studiegång som övriga elever.

Såsom jag förut framhållit, innebär den omläggning av journalistutbildningen som här föreslagits en avsevärd kvalitetsförstärkning. Undervisningen avses sålunda i betydande utsträckning komma att bedrivas i form av seminarieövningar. Av bl. a. nämnda skäl förordar jag, att de nuvarande journalistinstitutet i Stockholm och Göteborg den 1 juli 1967 ombildas till journalisthögskolor. I det följande kommer jag att använda denna benämning.

Tillströmningen av sökande till journalistutbildning har successivt ökat och har nu nått en sådan omfattning att endast ca 30 % av dem som söker kan beredas tillträde till utbildningen. Enligt vad jag erfarit är även efterfrågan på personer med examen från de nuvarande instituten väsentligt större än examinationen. Med hänsyn till den pågående vidgningen och differentieringen av journalister-
nas arbetsmarknad — till bl. a. informativa funktioner utanför massmedia — föreslår den sakkunnige en fördubbling av intagningskapaciteten till 300 platser per år. Vid remissbehandlingen har från arbetsgivarhåll ifrågasatts, om inte utbyggnaden borde ske snabbare med hänsyn till bl. a. den ökande programverksamheten inom radio och television. Berörda personalorganisationer har däremot förordat en långsammare utbyggnadstakt mot bakgrund av det stora antalet tidningsnedläggningar under senare år. Med anledning av denna diskussion vill jag erinra om att jag i prop. 1962: 59 (s. 36) anförde, att ett i hu-

vudsak fritt tillträde till journalistutbildning i princip skulle vara att föredraga med hänsyn till utbildningens art. Jag hyser fortfarande denna uppfattning. Praktiska svårigheter — framför allt bristen på lämpliga praktikplatser — gör det emellertid nödvändigt att fixera en viss intagningskapacitet. Enligt min mening bör tills vidare antalet intagningsplatser vid journalisthögskolorna bestämmas till 240 per år fr. o. m. läsåret 1967/68. Intagning av elever bör ske vid början av både höst- och vårtermin. Från såväl praktik- som arbetsmarknadssynpunkt finner jag det önskvärt, att intagningsplatserna fördelas i huvudsak lika mellan de båda antagningstillfällena.

Beträffande dimensioneringen av resp. högskola föreslår den sakkunnige, att stockholmshögskolan ges något större intagningskapacitet än göteborgshögskolan. Detta förslag har kritiserats av flera remissinstanser, som anser att en sådan fördelning skulle i skilda avseenden försätta den mindre läroanstalten i underläge. Vid min bedömning av frågan om fördelning av antalet nybörjarplatser mellan de båda högskolorna utgår jag liksom den sakkunnige från att undervisningen till väsentlig del kommer att bedrivas i grupper om 30 elever. Förutsatt att elevintagningen totalt sett omfattar samma antal platser under båda terminerna, är det enligt min uppfattning önskvärt — bl. a. med hänsyn till dimensioneringen av lokaler och fast lärarstab — att den årliga intagningskapaciteten vid vardera högskolan fastställs till en jämn multipel av talet 60. En total intagningskapacitet av 240 platser per år leder därför enligt min mening till att var och en av högskolorna bör dimensioneras för en nyintagning av 120 elever om året.

I anslutning till frågan om högskolornas dimensionering berör den sakkunnige möjligheterna att få till stånd en speciell utbildningsprofil vid vardera högskolan, något som borde förverkligas genom att fördjupningsterminens specialavdelningar fördelas olika på de båda läroanstalterna. Denna tanke torde emellertid ha förlorat sin aktualitet genom att fördjupningsstudiernas andra skede — enligt vad jag förut anfört — bör bedrivas inom ramen för endast två linjer, presslinjen och informationslinjen. Övervägande skäl talar enligt min uppfattning för att de studerande bör ges möjlighet att välja mellan dessa båda linjer, oavsett till vilken högskola de valt att förlägga sina studier. Jag anser vidare, att någon precisering av antalet studieplatser vid resp. linje inte bör förekomma. Min avsikt är att de studerande härigenom skall garanteras största möjliga valfrihet.

Den föreslagna omläggningen och förlängningen av journalistutbildningen samt ökningen av intagningskapaciteten medför behov av kraftigt ökade resurser vid högskolorna. Till grund för beräkningen av lärarbehovet bör i fortsättningen läggas ämnesvis upprättade timplaner. Förslag till sådana planer — gemensamma för högskolorna — bör efter Kungl. Maj:ts uppdrag utarbetas av samarbetsnämnden och underställas Kungl. Maj:ts prövning. Det av den sakkunnige föreslagna antalet undervisningstimmar per elev — ca 600 timmar under det första studieåret och ca 300 timmar under fördjupningsterminen —

finner jag rimligt. Jag vill emellertid betona angelägenheten av att vederbörande myndigheter beaktar möjligheterna att begränsa lärarkostnaderna. Detta torde kunna ske bl. a. genom att inte alltför kostnadskrävande tekniska hjälpmedel, exempelvis sluten-krets-television av enklare typ, utnyttjas i undervisningen.

För journalistutbildningen finns f. n. såsom fasta lärartjänster dels universitetslektorat, dels lektorat i praktiska ämnen. Den föreslagna ökade integrationen mellan teoretiska och praktiska moment i utbildningen motiverar enligt den sakkunnige, att nämnda tjänstekategorier ersätts med en enda typ av lektorat, förenade med enhetliga avlönings- och tjänstgöringsvillkor. Jag anser detta förslag intressant och följdriktigt från allmänna utgångspunkter. Med hänsyn till förslagets konsekvenser är jag inte beredd att nu förorda en sådan åtgärd.

I och med att studiepraktik kommer att ingå såsom obligatoriskt led i journalistutbildningen, ställs ökade krav på högskolorna vad gäller praktikförmedling, övervakning av praktikens uppläggning och resultat, kontakt- och informationsverksamhet samt studierådgivning. Jag delar därför den sakkunniges uppfattning, att journalisthögskolorna nu skall tillföras tjänster som konsulent av samma typ som vid socialhögskolorna för handläggningen av detta slag av uppgifter.

Till frågorna om dels ledning och administration för journalisthögskolorna, dels beräkning av medelsbehovet för avlöningar och omkostnader vid högskolorna under budgetåret 1967/68 återkommer jag i senare avsnitt av min framställning.

Under återopande av vad jag anförut hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att godkänna de riktlinjer för journalistutbildning på postgymnasial nivå, som jag förordat i det föregående.

3. Ledning och administration av socionom- och journalistutbildningen

3.1 Nuläget

Landets fem socialhögskolor — i Stockholm, Göteborg, Lund, Umeå och Örebro — och två journalistinstitut — i Stockholm och Göteborg — är var för sig fristående utbildningsanstalter, vars organisation och verksamhet regleras genom stadgan den 29 juni 1964 (nr 538) för socialhögskolorna (ändrad 1965: 372 och 1965: 901) resp. genom Kungl. Maj:ts beslut den 28 juni 1963 om stadga för journalistinstitutet (ändrad den 29 juni 1964 och den 3 juni 1965). Socialhögskolorna och journalistinstitutet lyder direkt under Kungl. Maj:t och står under ledning av var sin styrelse; enligt Kungl. Maj:ts beslut den 25 mars 1966 skall dock styrelsen för socialhögskolan i Stockholm längst intill utgången av juni 1967 fungera som styrelse för socialhögskolan i Örebro. Genom särskilda samarbetsnämnder, en för socialhögskolorna och en för journalistinstitutet, samordnas högskolornas resp. institutens verksamhet.

Socialhögskolornas *styrelser* utgörs av ordförande, rektor och åtta andra ledamöter. I var och en av styrelserna ingår företrädare för avnämre av arbetskraft med socionomutbildning. Styrelse upprättar bl. a. planer över studiegången, handlägger personalärenden och svarar för högskolans ekonomiska förvaltning. Anslagsframställningar inges av styrelserna efter beredning inom samarbetsnämnden.

Vid varje högskola finns ett *lärarråd*, som har inseende över undervisningen och examinationen. Rådet består av rektor, universitetslektorerna, lektorerna, konsulenterna samt huvudexaminator i varje ämne. Lärarrådet skall bl. a. till styrelsen inge förslag till planer över studiegången samt förslag till anslagsframställningar. Den omedelbara ledningen av verksamheten vid resp. högskola utövas av *rektor*, som bl. a. har att ombesörja den ekonomiska förvaltningen vid högskolan.

Samarbetsnämnden för socialhögskolorna består av ordförande, rektorerna för högskolorna samt ytterligare en ledamot. Ordföranden samt sistnämnde ledamot förordnas av Kungl. Maj:t. Nämnden skall bl. a. antaga studerande vid socialhögskolorna, verka för att planerna över studiegången ges likvärdig utformning vid samtliga högskolor, bereda frågor om högskolornas utbildningskapacitet och om fortbildning av socionomer samt samordna högskolornas förslag till anslagsframställningar.

Den *administrativa personalen* vid samarbetsnämnden utgörs av en byrådirektör och ett biträde med halvtidstjänstgöring. Vid varje högskola finns f. n. — förutom rektor — konsulenter (Stockholm 3, Göteborg 2, Lund 2, Umeå 2 och Örebro 1) med uppgift att svara för bl. a. praktikförmedling och kontakt med

praktikinstitutionerna samt biträden (Stockholm 9 1/2, Göteborg 6, Lund 6 samt Umeå 5) med i vissa fall kvalificerade arbetsuppgifter såsom protokollföring och bokföring. I prop. 1967: 1 (bil. 10 s. 306) har jag beräknat medel för inrättande vid socialhögskolan i Örebro av ytterligare en tjänst som konsulent från den 1 januari 1968 samt fyra biträdestjänster från nästa budgetår.

Journalistinstitutens styrelser utgörs av ordförande, rektor och åtta andra ledamöter. Rätt att föreslå ledamöter i styrelserna tillkommer vissa myndigheter samt press- och journalistorganisationer m. m. Styrelse handlägger bl. a. frågor som rör planerna över studiegången, beslutar i personalärenden samt svarar för institutets ekonomiska förvaltning. Anslagsframställningar inges av styrelserna efter beredning inom samarbetsnämnden. Styrelseärenden bereds i övrigt av ett särskilt arbetsutskott, som utses inom resp. styrelse. *Rektor* utövar den omedelbara ledningen av verksamheten vid institutet samt ombesörjer den ekonomiska förvaltningen.

Samarbetsnämnden för journalistinstitutet består av ledamöterna i de båda styrelsernas arbetsutskott. Nämnden beslutar i frågor rörande antagning av elever och skall i övrigt bl. a. verka för att planerna över studiegången vid de båda instituten ges likvärdig utformning, bereda frågor rörande institutets utbildningskapacitet, vidareutbildning av journalister m. m. samt samordna institutets förslag till anslagsframställningar.

Den *administrativa personalen* vid journalistinstitutet utgörs f. n. — förutom av rektor — av en redogörare och två biträden vid vardera institutet. Härjämte finns en av Kungl. Maj:t förordnad sekreterare i samarbetsnämnden. Lektor i praktiska ämnen svarar för praktikförmedling och kontakt med praktikinstitutioner.

3.2 Förslag

I detta avsnitt redovisar jag dels i korthet den diskussion som under den senaste tiden förts beträffande ledningen och administrationen av socionom- och journalistutbildningen, dels vissa utredningar härom som på särskilt uppdrag utförts av samarbetsnämnden för socialhögskolorna och den sakkunnige för beredning av frågan om journalistutbildningens framtida utformning och organisation m. m.

3.2.1 Utgångspunkter

Socialhögskolorna

En inom ecklesiastikdepartementet tillkallad utredning om ökad utbildning av socionomer lade i november 1965 fram ett betänkande (stencil E 1965:4) med förslag om inrättande av en femte socialhögskola, förlagd till Örebro. Vid remissbehandlingen av betänkandet berörde vissa instanser bl. a.

frågorna om socialhögskolornas ledning och förvaltning. Svenska stadsförbundet och Svenska kommunförbundet fann det befogat att utreda förutsättningarna för att en för samtliga socialhögskolor gemensam ledning skulle kunna komma till stånd. Även styrelsen för socialhögskolan i Stockholm förordade i sitt yttrande, att frågan om inrättande av en för samtliga socialhögskolor gemensam överstyrelse skulle närmare övervägas. I yttrandet framhölls vidare att till en sådan styrelse — som skulle ersätta såväl de nuvarande lokala högskolestyrelserna som samarbetsnämnden — borde kunna föras över uppgifter avseende anslagsframställningar, anslagsdisposition, remisser, antagning av studerande m. m.

I den av riksdagen godkända prop. 1966: 50 ang. ökad utbildning av socioonomer och gymnastiklärare m. m. (SU 102, rskr 250) erinrade jag (s. 61) om att jag tidigare samma år i prop. 1966:1 (bil. 10 s. 500) anmält min avsikt att föreslå Kungl. Maj:t att ge samarbetsnämnden i uppdrag att undersöka möjligheterna till ökad samordning av socialhögskolornas administrativa uppgifter och resurser. Med hänsyn till vad som kommit fram vid remissbehandlingen av nyssnämnda betänkade framhöll jag, att samarbetsnämndens uppdrag borde omfatta även frågan om förutsättningarna för samordning av styrelsefunktionerna för socialhögskolorna från den 1 juli 1967.

Den 3 juni 1966 uppdrog Kungl. Maj:t åt samarbetsnämnden att utreda och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag rörande möjligheterna till ökad samordning av socialhögskolornas administrativa uppgifter och resurser ävensom förutsättningarna för samordning av deras styrelsefunktioner från den 1 juli 1967. I en till beslutet fogad promemoria redovisades bl. a. följande bakgrund och riktlinjer för utredningsarbetet.

Socialhögskolornas utbildningskapacitet har under den senaste femårsperioden fördubblats, den fasta lärarstaben tredubblats och medelsförbrukningen mer än fyrdubblats. Enligt föreliggande planer kommer den nu pågående expansionen att fortsätta under åtminstone de närmaste åren. Den sålunda kraftigt ökade verksamheten ställer allt större krav på samordnad ledning av högskolorna. Detta gäller såväl vid det interna planeringsarbetet som vid avgivande av yttranden och förslag till Kungl. Maj:t liksom vid kontakter med myndigheter och organisationer m. m. Vidare anvisas från budgetåret 1966/67 för högskolorna gemensamma riksstatsanslag, något som motiverar att anslagsframställningar och förslag till disposition av anslag upprättas centralt.

Samarbetsnämnden har — bortsett från antagningen av studerande — ingen fastställd rätt att besluta på styrelsernas vägnar. Nämndens funktion av samrådsorgan har också markerats genom dess sammansättning; förutom rektorerna ingår endast två av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter. Av praktiska skäl har nämnden i ökande omfattning fått ta hand om beredningsarbetet i styrelsefrågor. Den utför bl. a. en betydande del av högskolornas petitaarbete. Likaså har utbildningsplaneringen i väsentliga avseenden kommit att åvila nämnden. Därjämte har nämnden i allt större utsträckning fått funktionen av centralt remissorgan.

Utvecklingen av socialhögskolornas verksamhet synes tala för att en översyn bör ske av högskolornas organisation i syfte att åstadkomma en direkt

samordning av styrelsefunktionerna. Samarbetsnämnden bör ges i uppdrag att företaga denna översyn samt att framlägga därav betingade förslag. En lämplig utgångspunkt för arbetet synes vara det uttalande i frågan som styrelsen för socialhögskolan i Stockholm gjorde i sitt förut nämnda remissyttrande. Sålunda bör nämnden — med beaktande av de uppgifter som i dag hänförs sig till de olika högskoleorganen — pröva förutsättningarna för att såväl de lokala styrelserna som samarbetsnämnden skall kunna ersättas med en för högskolorna gemensam styrelse, direkt underställd Kungl. Maj:t. I en sådan bör ingå företrädare för bl. a. kommunförbunden och andra avnämare av arbetskraft med socionomutbildning. På det lokala planet torde ledningen och tillsynen av högskolorna bära åvila rektor och lärarråd.

I anslutning till sin översyn av socialhögskolornas organisation bör samarbetsnämnden behandla frågan om högskolornas administrativa verksamhet. En centralisering av styrelsefunktionerna måste självfallet medföra ökad samordning av de administrativa uppgifter som hör samman med nämnda funktioner, främst planerings- och utbildningsfrågor samt juridiska ärenden m. m. Beträffande en rad andra administrativa uppgifter, bl. a. kontakt- och informationsverksamhet, bör nämnden undersöka i vad mån dessa kan ombesörjas centralt.

Frågan om högskolornas ekonomiska förvaltning bör utredas av statskontoret och riksrevisionsverket i samråd. Även i vad avser dessa uppgifter bör målet vara ökad samordning. Möjligheterna att åstadkomma en för högskolorna gemensam huvudförvaltning bör prövas. De båda ämbetsverken bör vidare utforma förslag till rationella förvaltningstekniska rutiner för verksamheten.

En samordning av de administrativa arbetsuppgifterna liksom av den ekonomiska förvaltningen vid socialhögskolorna medför behov av en central kansliorganisation. Samarbetsnämnden bör i samråd med statskontoret framlägga förslag till erforderlig personaluppsättning vid ett för högskolorna gemensamt kansli. Vid en förvaltningsreform av antytt slag bör till detta kansli föras över de resurser som står till samarbetsnämndens förfogande. Vid bedömningen av personalbehovet bör upprättas även ett alternativ, i vilket hänsyn tas till möjligheten av en central kansliorganisation, gemensam för journalistinstitutet och socialhögskolorna.

Journalistinstitutet

I den av samarbetsnämnden för journalistinstitutet i mars 1965 framlagda promemorian »Massmedieutbildning vid journalishögskolor», vilken redovisats i det föregående, framfördes önskemål om en avsevärd förstärkning av institutets administrativa resurser. Den sakkunnige som i juni 1966 tillkallades för att biträda med beredning inom ecklesiastikdepartementet av frågan om journalistutbildningens framtida utformning och organisation m. m. fick i anslutning härtill uppdraget att undersöka förutsättningarna för att de nuvarande samrådsformerna inom ramen för samarbetsnämnden skall kunna ersättas med en direkt samordning av styrelsefunktionerna för institutet. I anslutning härtill skulle den sakkunnige pröva dels — i samråd med statskontoret och riksrevisionsverket — lämpligheten av en för institutet samordnad ekonomisk förvaltning, dels behovet av centrala administrativa resurser, dels — i samråd med samarbetsnämnden för socialhögskolorna och statskontoret — förutsättningarna

för en central kansliorganisation, gemensam för journalistinstitutet och socialhögskolorna.

3.2.2 Ledningen och administrationen av socionomutbildningen

Samarbetsnämnden för socialhögskolorna, som lagt fram förslag om socialhögskolornas organisation och administration, konstaterar i fråga om högskolornas ledningsorgan bl. a., att samarbetsnämnden fyllt en viktig samordnande funktion, även om den är enbart ett samrådsorgan och sålunda saknar rätt att besluta på styrelsernas vägnar. Det är emellertid ofrånkomligt — framhålls det — att samarbetsnämndens beslut, i vilka bl. a. rektorerna deltagit, uppfattas som ganska bindande av högskolornas styrelser. Den fria provningsrätten för styrelserna blir därigenom begränsad, trots att dessa har att fatta de formella besluten. Om å andra sidan styrelserna fattar skilda beslut, ställs samarbetsnämnden inför en svår — och i vissa fall omöjlig — uppgift. Sammanfattningsvis betonas att de gångna årens verksamhet visar, att samarbetsnämnden reellt kommit att få en starkare ställning än stadgan förutsätter och att nämnden i viss mån fungerat som en överstyrelse, dock utan att ha en sådans befogenhet. Som ett starkt bidragande skäl härtill anges att departement och myndigheter vänt sig till samarbetsnämnden med remisser och uppdrag.

Det är samarbetsnämndens uppfattning att de växande kraven på samordnad ledning av socialhögskolornas verksamhet knappast kan tillgodoses inom den nuvarande organisationen. En effektiv ledning av högskolornas arbete kan enligt nämnden uppnås först om de funktioner som nu ligger på högskolornas styrelser flyttas över till ett gemensamt organ. De lokala styrelserna har dock — framhåller nämnden — spelat en betydelsefull roll i högskolornas verksamhet. Genom styrelsen har resp. läroanstalt haft kontakt med olika organisationer och med skilda delar av socionomernas arbetsmarknad. Dessa kontakter har varit av stort värde, bl. a. då det gällt den praktiska utbildningen, lärarekrytering och lokalfrågor. Styrelsernas roll har under senare år reducerats, samtidigt som samarbetsnämnden fått en starkare ställning. De värden som de lokala styrelserna representerar bör enligt nämnden kunna bevaras även i en för socialhögskolorna gemensam styrelse.

Samarbetsnämnden föreslår — mot bakgrund av vad som här anförts — att såväl nämnden som de lokala styrelserna den 1 juli 1967 ersätts med en för högskolorna gemensam styrelse. I ett särskilt yttrande anmäler ledamoten Paul Lindblom, att styrelsen för socialhögskolan i Lund förordar att samarbetsnämndens uppgifter och resurser utvidgas och att de lokala styrelserna tills vidare behålls. Den nya centrala styrelsen bör enligt nämnden kallas den gemensamma styrelsen för socialhögskolorna. Ledamöterna Lindblom och Ingemar Mundebo anser att namnet bör vara överstyrelsen för socialhögskolorna, eftersom detta namn klarare anger att styrelsen skall vara direkt underställd Kungl. Maj:t.

Den gemensamma styrelsen bör ha i huvudsak de uppgifter som nu vilar på samarbetsnämnden och de lokala styrelserna. Den skall enligt förslaget främja samordning av högskolornas verksamhet, svara för att planerna över studie- gången blir likvärdiga vid de olika högskolorna, bereda frågor om utbildnings- kapacitet och om fortbildning av socionomer, antaga studerande, svara för hög- skolornas ekonomiska förvaltning samt avge anslagsframställningar. På det lokala planet skall enligt nämnden ledning och tillsyn åvila rektor och lärarråd.

Samarbetsnämnden föreslår att den gemensamma styrelsen skall bestå av ordförande och sex ledamöter. Föreskrifter rörande styrelsens sammansättning bör inte införas i stadgan, anser nämnden. I styrelsen bör emellertid ingå före- trädare för kommunförbunden och andra avnämare av arbetskraft med socio- nomutbildning samt för personalorganisationerna. Rektorerna för socialhögsko- lorna bör enligt nämnden ha närvaro- och yttranderätt i styrelsen.

En samordning av styrelsefunktionerna för med sig behov av en central kansliorganisation. Samarbetsnämnden anser att huvuddelen av de administrativa uppgifterna skall handläggas inom den gemensamma styrelsens kansli, vilket föreslås tillkomma den 1 juli 1967. Det innebär, att planerings- och utbildningsfrågor — exempelvis studieplaner och timplaner — samt studie- statistik, antagningsärenden, praktikplanering, anslagsframställningar, juridiska ärenden — bl. a. tjänstetillsättningar — samt kontakt- och informationsfrågor skall handläggas inom styrelsens kansli. I vad avser den ekonomiska förvaltning- en finner samarbetsnämnden övervägande skäl tala för att dithörande ärenden tills vidare handläggs lokalt, dvs. vid resp. högskola.

Det centrala kansliet bör enligt samarbetsnämndens uppfattning ges sådana resurser att det kan fullgöra beredningsarbetet beträffande de planerings- och utvecklingsuppgifter som kommer att åvila den gemensamma styrelsen. Nämnden understryker att den begränsat sitt förslag till vad som kan betrak- tas som oundgängligen nödvändigt för att få ett funktionsdugligt kansli. Kans- liet bör enligt nämnden byggas ut successivt med hänsyn till de erfarenheter som vunnits av verksamheten. Nämnden anser att kansliet — under ledning av en förvaltningschef — bör fördelas på två enheter, en utbildningsenhet och en administrativ enhet.

Samarbetsnämnden har i överensstämmelse med sitt uppdrag utarbetat förslag till en alternativ kansliorganisation gemensam för socialhögskolorna och jour- nalistinstitutet. Enligt nämnden har socionomutbildningen och journalistutbild- ningen så få beröringspunkter, att man inom nämnden inte anser sig kunna för- orta att administrationen för de båda utbildningslinjerna samordnas.

Av följande sammanställning framgår den personalorganisation vid det cen- trala kansliet, som samarbetsnämnden — i samråd med statskontoret — funnit erforderlig vid ett genomförande av nämndens förslag om gemensam admini- stration för socialhögskolorna resp. socialhögskolorna och journalistinstitutet.

Centralt kansli för socialhögskolorna	Centralt kansli för socialhögskolorna och journalistinstitutet
Förvaltningschef	Förvaltningschef
Förste byråsekreterare alt. byrådirektör	Förste byråsekreterare alt. byrådirektör
—	Förste byråsekreterare
Kanslist	Kanslist
Kontorsskrivare	Kontorsskrivare
Kontorist	2 kontorister

Härtill kommer i båda alternativen medelsbehov för arvoden till experter, vaktmästare och biträdes hjälp m. m. De nuvarande tjänsterna vid samarbetsnämnden — en som byrådirektör och en som kontorist med halvtidstjänstgöring — föreslås bli indragna i samband med inrättandet av ett centralt kansli.

För de lokala högskolekanslierna kommer enligt nämnden en central kansliorganisation med här angiven utformning att innebära en avlastning av arbetsuppgifter. Med hänsyn till de begränsade administrativa personalresurser som nu finns vid de olika socialhögskolorna och den pågående utbyggnaden av högskolorna bör en upprustning av de centrala förvaltningsresurserna enligt nämnden inte få till följd en minskning av nuvarande administrationspersonal vid läroanstalterna. Däremot är — framhåller nämnden — den utbyggnad av högskolornas kanslier som eljest skulle ha kommit i fråga inte lika motiverad.

I följande sammanställning redovisas kostnaderna för ett genomförande av samarbetsnämndens förslag om gemensam administration för socialhögskolorna resp. socialhögskolorna och journalistinstitutet (1966 års lönenivå). För jämförelse tas upp även de belopp som anvisas till samarbetsnämndens verksamhet m. m. under innevarande budgetår (1965 års lönenivå) och som förutsätts bortfalla vid inrättande av ett centralt kansli.

Ändamål	Samarbetsnämnden för socialhögskolorna m. m. budgetåret 1966/67	Centralt kansli för socialhögskolorna, totalt	Centralt kansli för socialhögskolorna och journalistinstitutet, totalt
Avlöningar	71 000	282 000	421 000
Omkostnader	4 000	101 000	133 000
Summa kr.	75 000	383 000	554 000

Statskontoret har i sitt yttrande över samarbetsnämndens förslag uppehållit sig främst vid dess ställningstagande till omfattningen av kansliorganisationens verksamhetsområde. Vad nämnden anfört finner statskontoret inte vara något avgörande skäl mot en samordning på central nivå av socialhögskolornas och

journalistinstitutens kansliresurser. Vissa ärenden kan visserligen för sin handläggning komma att fordra särskilda insikter i journalistutbildningens eller socialhögskolornas villkor. Flertalet av de ärenden som skall handläggas av ett för socialhögskolorna och journalistinstitutet gemensamt kansli har emellertid enligt statskontoret administrativ karaktär, t. ex. juridiska och personaladministrativa frågor, anslagsframställningar och anslagsfördelning, antagning av studerande, studiestatistik m. m. För handläggning av sådana ärenden som studie- och timplaner, kontakt- och informationsfrågor samt åtskilliga remisser fordras — utöver kunskaper i själva sakfrågan — även visst tekniskt-administrativt kunnande. Med hänsyn till att den verksamhet det här gäller är jämförelsevis liten och behovet av administrativ personal förhållandevis begränsat, skulle det enligt statskontorets mening vara orationellt att bygga upp två centrala kanslier. Inom ett för dessa verksamhetsgrenar gemensamt kansli kan skapas bättre förutsättningar för en ändamålsenlig arbetsfördelning och bättre möjligheter att åstadkomma utjämning av periodiska arbetstoppar inom verksamheten än vad som kan komma i fråga vid två separata kansliorganisationer. Under hänvisning till vad som här anförts förordar statskontoret samordning av journalistinstitutens och socialhögskolornas centrala kansliresurser.

3.2.3 Ledningen och administrationen av journalistutbildningen

Den sakkunnige rörande journalistutbildningen finner starka skäl tala för samordning i fråga om ledningen av de föreslagna journalisthögskolorna. Styrelserna för journalistinstitutet har enligt den sakkunnige utsträckt sitt samarbete utöver vad som förutsätts i gällande stadga. Detta är fallet med bl. a. remissyttranden, som regelmässigt utformas inom institutets samarbetsnämnd. En utbyggnad av journalistutbildningen enligt de riktlinjer som den sakkunnige föreslagit skulle ställa krav på ytterligare samordning. Såväl anordnande av studiepraktik som antagning till fördjupningsstudier — med möjlighet för eleverna att gå över från en högskola till en annan — måste enligt den sakkunnige stå under central ledning. Den föreslagna utbyggnaden av verksamheten gör det nödvändigt — framhålls det vidare — att för den ekonomiska förvaltningen ersätta de arvodesanställda redogörarna med fast anställd personal. En centralisering av den ekonomiska förvaltningen skulle dels avlasta rektorerna en rad uppgifter, dels göra det möjligt att för ifrågavarande ändamål rekrytera en kvalificerad medarbetare. Även personalärendena bör handläggas centralt — hävdar den sakkunnige — med hänsyn till att sådana ärenden bör avgöras av den myndighet, till vilken den ekonomiska förvaltningen är knuten. För de lokala styrelserna skulle härefter knappast återstå ärenden av sådan vikt, att det skulle kunna anses befogat att behålla dessa organ. Den allvarligaste olägenheten med att avskaffa styrelserna anser den sakkunnige vara, att kontakterna mellan högskolorna och utbildningens avnämare försvagas.

Mot bakgrund av dessa överväganden föreslår den sakkunnige att — i samband med en omläggning av journalistutbildningen — styrelsefunktionerna för

de båda högskolorna samordnas i en gemensam överstyrelse. För att högskolornas kontakt med avnämarna skall säkras bör enligt den sakkunnige inrättas en utbildningsnämnd vid varje högskola. Härjämte bör särskilda lärarråd tillkomma.

Överstyrelsen föreslås bestå av ordföranden, de båda rektorerna samt sju andra ledamöter, utsedda efter förslag av universitetskanslersämbetet, statens konsumentråd, Sveriges radio AB, Svenska journalistförbundet, Svenska tidningsutgivareföreningen, Tidningarnas arbetsgivareförening och A-pressens samorganisation gemensamt samt Publicistklubben. Enligt den sakkunnige bör överstyrelsen erhålla i princip de funktioner som samarbetsnämnden och de lokala styrelserna f. n. har.

Utbildningsnämnden — som enligt den sakkunnige bör vara sammansatt av företrädare för lärare och elever samt för berörda press- och journalistorganisationer — föreslås få till uppgift att bl. a. bevaka frågor rörande utbildningens innehåll och kapacitet. Lärarrådet vid resp. högskola bör enligt förslaget bestå av rektor jämte samtliga vid högskolan anställda lektorer. Rådet bör bl. a. samordna utbildningens olika delar, årligen avge förslag till överstyrelsen avseende anslagsbehov samt utfärda ordningsföreskrifter för högskolan. Rektor bör enligt den sakkunnige ansvara för bl. a. den pedagogiska ledningen av högskolans verksamhet, bestämma fördelningen av lektorers och assistenters tjänstgöringsskyldighet samt avge förslag till överstyrelsen rörande tjänstetillsättningar och förordnanden av timlärare.

Ett för journalisthögskolorna gemensamt centralt kansli bör enligt den sakkunnige organiseras från den 1 juli 1967. I avvaktan på erfarenheterna av verksamheten föreslås det få provisorisk karaktär. Det centrala kansliet avses svara för högskolornas ekonomiska förvaltning, utformningen av anslagsframställningar och remissutlåtanden samt i övrigt beredning och verkställande av den föreslagna överstyrelsens beslut. För budgetåret 1967/68 föreslås det centrala kansliet omfatta dels en arvodestjänst som sekreterare i överstyrelsen, tillika chef för kansliet, dels en tjänst som bokhållare och en tjänst som kansliskrivare. Den sakkunnige tar vidare upp medel för tillfällig expertis, avsedd för större planerings- och samordningsuppgifter, samt för extra vaktmästar- och biträdespersonal med placering vid det centrala kansliet eller vid högskolorna.

Enligt sitt uppdrag har den sakkunnige undersökt förutsättningarna för en central kansliorganisation, gemensam för social- och journalisthögskolor. Samarbetsnämnden för socialhögskolorna har därvid framhållit, att den ekonomiska förvaltningen för socialhögskolorna tills vidare bör ligga kvar på det lokala planet. Vid sådant förhållande förefaller det den sakkunnige som om en hopkoppling av de båda utbildningslinjernas kanslier skulle vara mindre ändamålsenlig. Sambruk av kanslipersonal skulle nämligen vara möjligt främst för de kamerala uppgifterna.

Kostnaderna för ett genomförande av den sakkunniges förslag om ett för journalistinstitutet centralt kansli uppgår — i 1966 års lönenivå — till sammanlagt 262 000 kr., varav 120 000 kr. för avlöningar vid det centrala kansliet, 107 000 kr. för extra vaktmästar- och biträdespersonal vid det centrala kansliet eller vid högskolorna, 22 000 kr. för omkostnader samt 13 000 kr. för inredning och utrustning. Om ett med socialhögskolorna gemensamt kansli skulle inrättas — till kostnader som redovisats i det föregående — måste enligt den sakkunnige inrättas en tjänst som bokhållare vid varje journalisthögskola.

Vid remissbehandlingen av den sakkunniges betänkande har förslaget om en för journalisthögskolorna gemensam överstyrelse i allt väsentligt tillstyrkts av de instanser som uttalat sig för tanken på fristående utbildningsanstalter. Sålunda har bl. a. *Svenska tidningsutgivareföreningen*, *Tidningarnas arbetsgivareförening* och *A-pressens samorganisation* ställt sig bakom förslaget. *Styrelsen för journalistinstitutet i Göteborg* finner emellertid, att en till Stockholm förlagd överstyrelse skulle innebära en betydande nackdel för göteborgshögskolan. *Riksrevisionsverket* och *statskontoret* understryker i sina yttranden, att någon ändring av medelsförvaltningen — exempelvis centralisering till ett gemensamt kansli — inte bör ske i avvaktan på resultatet av vissa pågående utredningar.

3.3 Departementschefen

Såväl socionomutbildningen som journalistutbildningen tillhör den postgymnasiala sektor som organisatoriskt står fri i förhållande till universitetsväsendet. Bakgrunden härtill är bl. a. att dessa utbildningsvägar vuxit fram inom ramen för enskilda stiftelser, som upprättats och — åtminstone till en början — finansierats av olika organ på resp. verksamhetsområde. Statsmakterna har genom beslut år 1962 beträffande journalistutbildningen (prop. 1962: 59, SU 96, rskr 227) samt år 1963 i fråga om socionomutbildningen (prop. 1963: 79, SU 110, rskr 237) tagit över hela ansvaret för nämnda utbildningslinjer. De sju läroanstalterna — numera fem socialhögskolor och två journalistinstitut — lyder direkt under Kungl. Maj:t. En styrelse vid varje läroanstalt svarar för ledningen av verksamheten, som i övrigt samordnas genom två särskilda samarbetsnämnder, en för socialhögskolorna och en för journalistinstitutet.

I den allmänna debatten har från främst universitetshåll hävdats att socionom- och journalistutbildningen borde fogas in i universitetens verksamhet, bl. a. med hänsyn till att ämnesuppsättningen vid nämnda utbildningslinjer i stor utsträckning återfinns även inom de filosofiska fakulteterna. En organisatorisk samordning skulle enligt företrädare för denna uppfattning leda till rationaliseringsvinster i fråga om lärarutnyttjande och administration m. m. På både socionomernas och journalisternas arbetsmarknad finns å andra sidan en stark opinion, enligt vilken ifrågakvarande utbildning även i fortsättningen bör anordnas vid fristående läroanstalter med egna lednings- och förvaltningsorgan.

I ett föregående avsnitt av min framställning har jag redovisat mina synpunkter och förslag i fråga om journalistutbildningens framtida utformning och organisation. Därvid har jag med beaktande av en rad skäl — bl. a. den omfattande samordningen av teoretiska och praktiska moment i utbildningen — förordat att studierna skall liksom hittills bedrivas vid fristående läroanstalter, fr. o. m. den 1 juli 1967 kallade journalisthögskolor. Jag finner det av likartade skäl olämpligt att socionomutbildningen nu förs in i universitetsorganisationen. I konsekvens härmed bör enligt min mening social- och journalisthögskolorna alltjämt stå utanför universitetsmyndigheternas ledning och administration.

Under de senaste åren har från olika håll föreslagits åtgärder i syfte att effektivare samordning och förstärkta administrativa resurser skulle komma till stånd på de båda aktuella utbildningsområdena. Med anledning härav har på mitt uppdrag samarbetsnämnden för socialhögskolorna och den sakkunnige rörande journalistutbildningen var för sig utarbetat förslag angående ledningen och administrationen av resp. utbildning. Det framhålls i båda förslagen, att de lokala styrelsernas funktioner i ökad utsträckning kommit att läggas på vederbörande samarbetsnämnd. Sålunda vilar en stor del av utbildningsplaneringen och petitaarbetet numera på nämnderna. Dessa utarbetar vidare remissyttrandena och bestämmelser på resp. verksamhetsområde. I båda förslagen stryks under att de växande krav på samordning, som ställs av myndigheter och organisationer, endast med svårighet kan tillgodoses inom nuvarande styrelse- och förvaltningssystem. Mot denna bakgrund föreslår samarbetsnämnden och den sakkunnige var för sig, att beslutsfunktionerna centraliseras till överstyrelser, en för socialhögskolorna och en för journalisthögskolorna, och att på samma gång de nuvarande styrelserna och samarbetsnämnderna avskaffas.

De här aktuella förslagen bör enligt min bedömning ses i ett större sammanhang. Den postgymnasiala sektorn utanför universitetsområdet synes f. n. befinna sig i inledningsskedet till en period av kraftig expansion. Sannolikt kommer problem av samma slag som dem vid social- och journalisthögskolorna att uppstå successivt vid en rad andra utbildningslinjer utanför universitetskanslersämbetets och skolöverstyrelsens verksamhetsfält. De argument som förts fram till stöd för förslagen att överstyrelser skall träda i stället för nuvarande lokala styrelser och centrala samarbetsnämnder för socionom- och journalistutbildningen finner jag i och för sig väga tungt. Med hänsyn till att dessa båda utbildningslinjer har likartad uppläggning och i väsentliga avseenden visar upp problem av samma slag, kan enligt min mening skäl anföras också för att en för social- och journalisthögskolorna gemensam överstyrelse inrättas. Betydande invändningar kan emellertid resas mot tanken på att nya centrala myndigheter på utbildningsområdet nu skulle inrättas vid sidan av skolöverstyrelsen och kanslersämbetet. Eftersom det är väsentligt att inga generella lösningar i fråga om den postgymnasiala organisationen hindras av dellösningar, är jag inte beredd att nu föreslå åtgärder i anledning av förslagen om centraliserad ledning av social- och journalisthögskolorna.

Fördelningen av arbetsuppgifter mellan å ena sidan högskolornas styrelser och å andra sidan de centrala samarbetsnämnderna har såsom redan framgått blivit i viss mån en annan än den som förutsattes vid samarbetsnämndernas tillkomst. Jag har emellertid ingen erinran mot den praxis som utvecklats i riktning mot ökad centralisering av ärendenas handläggning. Det är tvärtom angeläget att bl. a. petitaförslag och remissyttranden samordnas så långt det är möjligt. Detta får självfallet inte innebära, att det reella inflytandet över utvecklingen på resp. utbildningsområde tas ifrån de lokala styrelserna, som genom sin sammansättning erbjuder möjligheter till värdefulla kontakter med utbildningens avnämare.

Av socialhögskolorna saknar f. n. örebrohögskolan lokal styrelse. I samband med att denna högskola inrättades (jfr prop. 1966: 50) föreskrevs nämligen att stockholmshögskolans styrelse skulle längst intill utgången av juni 1967 fungera som styrelse även för den förstnämnda läroanstalten. Såsom jag nyss anført bör de lokala styrelserna finnas kvar. I konsekvens härmed bör socialhögskolan i Örebro den 1 juli 1967 ställas under ledning av en särskild styrelse.

På det lokala planet finns vid socialhögskolorna förutom styrelse och rektor dels ett lärarråd, som har tillsyn över undervisningen och examinationen vid högskolan, dels en utbildningsnämnd för samråd i utbildningsfrågor mellan lärare och elever. De båda sistnämnda organen saknas vid de nuvarande journalistinstituten. Med hänsyn till att en omläggning och utbyggnad av journalistutbildningen medför betydande utökning av antalet elever och lärare i organisationen, finner jag det motiverat, att såväl lärarråd som utbildningsnämnd införs även vid de blivande journalishögskolorna.

Behovet av förstärkta administrativa resurser vid social- och journalishögskolorna har betonats i skilda sammanhang. Under innevarande budgetår finns — förutom tjänsterna som rektor och konsulent — sammanlagt 32 tjänster för förvaltningsuppgifter i samband med socionom- och journalistutbildningen. Av dessa tjänster är emellertid endast en — den som byrådirektör vid samarbetsnämnden för socialhögskolorna — förenad med självständig handläggning av arbetsuppgifter. De sju läroanstalternas förslag till anslagsframställningar för nästa budgetår tar upp inte mindre än 28 nya administrativa tjänster, varav fem som byråsekreterare vid socialhögskolorna. Bakgrunden till dessa önskemål är att finna i den kraftiga ökning av verksamheten, som ägt rum vid framför allt socialhögskolorna under de senaste åren. Det framhålls bl. a. att rektorerna numera till väsentlig del är sysselsatta med förvaltningsuppgifter.

Inför perspektivet av fortsatt expansion på berörda områden och med hänsyn till att förvaltningsuppgifterna så långt som möjligt bör rationaliseras rekommenderar samarbetsnämnden för socialhögskolorna och den sakkunnige rörande journalistutbildningen, att det administrativa arbetet i största möjliga utsträckning koncentreras till centrala kanslier, ett för socialhögskolorna och ett för journalishögskolorna. Medan nämnden utgår från att varje socialhögskola skall

liksom hittills svara för sin ekonomiska förvaltning, finner den sakkunnige att för journalisthögskolornas del också medelsförvaltningen bör samordnas.

I det föregående har jag framhållit, att jag med hänsyn till den postgymnasiala organisationen i stort inte är beredd att lägga fram förslag om särskilda överstyrelser för social- och journalisthögskolorna. Däremot kan enligt min mening viss centralisering av de administrativa uppgifterna vid dessa högskolor genomföras utan att mer omfattande lösningar av förvaltningsproblemen på det postgymnasiala området hindras i framtiden. Bland förvaltningsuppgifter som lämpligen bör samordnas centralt vill jag nämna förslag till petita och anslagsfördelning, remissyttranden över betänkanden m. m., elevantagning, lärartilldelning, praktikplanering samt kontakt- och informationsverksamhet. I avvaktan på resultatet av vissa pågående utredningar — som statskontoret och riksrevisionsverket erinrat om i sina yttranden över den sakkunniges förslag — finner jag att den ekonomiska förvaltningen bör ligga kvar vid högskolorna.

På mitt uppdrag har samarbetsnämnden och den sakkunnige i samråd med statskontoret undersökt förutsättningarna för att en central kansliorganisation, gemensam för social- och journalisthögskolorna, skall kunna komma till stånd. Denna tanke avvisas av både nämnden och den sakkunnige såsom opraktisk. Statskontoret anser däremot att ett gemensamt kansli för alla de sju högskolorna skulle skapa möjligheter till en rationell arbetsordning.

Vad statskontoret anfört stöder min uppfattning att det från allmänna synpunkter skulle innebära en vinst, om förvaltningsresurserna för de båda aktuella utbildningsvägarna koncentreras i ett centralt kansli. Ett sådant gemensamt kansli skulle emellertid sakna ett fast ledningsorgan. Sju olika styrelser och två samarbetsnämnder skulle ställa krav på service från kansliet. Jag har med hänsyn härtill blivit övertygad om att centrala kansliresurser tills vidare bör finnas för socialhögskolorna och journalisthögskolorna var för sig i anslutning till de befintliga samarbetsnämnderna. I följande avsnitt av min framställning, vilket avser anslagsberäkningar för nästa budgetår, kommer jag att ta upp medel för vissa nya tjänster vid de båda nämndernas kanslier. En förstärkning av de centrala administrativa resurserna bör emellertid enligt min mening föra med sig att de lokala förvaltningarna avlastas en rad uppgifter. Jag kommer därför att föreslå höjda medelsanvisningar till dessa förvaltningar endast i den utsträckning sådana höjningar motiveras av omläggningen av studieängan m. m. vid journalisthögskolorna.

4. Anslagsberäkningar för budgetåret 1967/68

4.1 Journalisthögskolorna: Avlöningar

1966/67 Anslag	635 000
1967/68 Förslag	1 042 000

I riksstaten för innevarande budgetår har under åttonde huvudtiteln förts upp ett förslagsanslag till avlöningar vid journalistinstitutet. Från detta anslag bestrids avlöningskostnader vid journalistinstitutet i Stockholm och Göteborg.

Den sakkunnige rörande journalistutbildningen har lagt fram förslag med beräkning av personal- och anslagsbehovet vid journalisthögskolorna budgetåret 1967/68. I det följande lämnar jag en kortfattad redogörelse för förslaget. Därvid tillåter jag mig, såvitt gäller motiveringar, att hänvisa till handlingarna i ärendet.

	1966/67	Beräknad ändring 1967/68	
		Den sakkunnige	Departementschefen
<i>Tjänster (enligt personalförteckning i regleringsbrev)</i>			
Lärarpersonal	8	+ 2	+ 2
Övrig personal	—	+ 4	+ 3
	8	+ 6	+ 5

Anm: Vid sidan av tjänsterna enligt personalförteckning har i regleringsbrev för budgetåret 1966/67 anvisats medel för avlöningar vid vissa ytterligare lärartjänster (ca 140 000 kr.) och biträdestjänster (ca 90 000 kr.).

Anslag

Avlöningar till lärarpersonal	531 600	+ 228 700	+ 185 000
Avlöningar till övrig personal	89 000	+ 409 100	+ 225 000
Arvoden och särskilda ersättningar	14 400	+ 200	— 3 000
Summa kr.	635 000	+ 638 000	+ 407 000

Den sakkunniges förslag till nya tjänster m. m. innebär i korthet.

Högskolorna:

Omvandling av nuvarande ordinarie universitetslektorat och lektorat i praktiska ämnen till tjänster med benämningen lektorat;

2 lektorer fr. o. m. den 1 januari 1968 (Stockholm 1, Göteborg 1);

ökad medelsanvisning till avlöningar av vissa lärare m. m. (+ 24 000 kr.);

4 konsulenter (Stockholm och Göteborg vardera 2, varav 1 fr. o. m. den 1 januari 1968);

2 förste biblioteksassistenter (Stockholm 1, Göteborg 1);

2 biträden (Stockholm 1, Göteborg 1);

vissa smärre utgiftsändringar.

Centralt kansli m. m.:

Arvoden och särskilda ersättningar till ledamöter och sekreterare i överstyrelse samt indragning av motsvarande arvoden m. m. vid nuvarande styrelser och samarbetsnämnd;

1 kvalificerad medhjälpare (bokhållare) och 1 biträde;
 medelsanvisning till arvoden åt experter (55 000 kr.) samt extra vaktmästar-
 och biträdes hjälp (107 000 kr.);
 medelsanvisning till arvoden åt lärare vid handledarkurser (33 000 kr.).

Departementschefen

I det föregående har jag föreslagit att journalistutbildningen läggs om och ökas ut. I samband därmed har jag förordat, att de nuvarande journalistinstituten i Stockholm och Göteborg ombildas till journalisthögskolor den 1 juli 1967. Medel till avlöningar vid dessa högskolor bör i riksstaten för nästa budgetår anvisas under ett förslagsanslag, kallat Journalisthögskolorna: Avlöningar.

Intagningskapaciteten vid högskolorna skall enligt vad jag föreslagit i det föregående nästa budgetår ökas från 75 till 120 platser per år och högskola, dvs. till 240 platser om året. Detta medför självfallet behov av väsentligt förstärkta lärarresurser. Vid min medelsberäkning utgår jag från att två ordinarie universitetslektorat bör inrättas vid journalisthögskolorna den 1 januari 1968, nämligen ett vid stockholms högskolan i språkvård och stilistik samt ett vid göteborgshögskolan i samhällsvetenskap.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att extra tjänster som universitetslektor numera kan inrättas vid ifrågavarande läroanstalter enligt Kungl. Maj:ts beslut den 24 februari 1967. Vidare vill jag hänvisa till vad jag i prop. 1967: 1 (bil. 10 s. 218) vid min anmälan av vissa gemensamma frågor rörande universitetet m. m. anfört om de nya principer som enligt riksdagens beslut (prop. 1966: 1 bil. 2 s. 22, SU 14, rskr 14) kommer att tillämpas fr. o. m. den 1 juli 1967 i vad avser inrättande av statligt reglerade tjänster. Det nya systemet innebär för journalisthögskolornas del bl. a., att det framdeles ankommer på Kungl. Maj:t att besluta om ämnesbenämning av universitetslektorat och lektorat i praktiska ämnen även i ärenden där ändring i tidigare riksdagsbeslut kommer i fråga.

Med utgångspunkt i de beräkningar rörande lärarbehovet som redovisats av den sakkunnige samt den omfattning av undervisningen i radio- och TV-journalistik som jag tidigare förordat räknar jag upp medelsanvisningen till undervisnings- och examinationsarvoden åt timarvoderad lärarpersonal med sammanlagt 72 000 kr. Den medelsanvisning som nu utgår till assistent för allmänt institutionsarbete vid resp. läroanstalt bör i överensstämmelse med den sakkunniges förslag falla bort.

I det föregående har jag ställt mig positiv till en förstärkning av de centrala administrativa resurserna för journalisthögskolorna. Enligt min mening bör till högskolornas samarbetsnämnd den 1 juli 1967 knytas en tjänst som byrådirektör, för vilken jag här beräknar medel. Vidare tar jag upp medel för en tjänst som kansliskrivare med halvtidstjänstgöring. Vid min medelsberäkning förutsätter jag vidare att nuvarande arvode av 3 000 kr. till nämndens sekreterare dras in.

Med hänsyn till omläggningen av studiegången m. m. bör även högskolornas

lokala kansliresurser förstärkas. Jag beräknar sålunda medel för att vid var och en av högskolorna skall den 1 juli 1967 kunna inrättas en tjänst som konsulent, en tjänst som förste biblioteksassistent med halvtidstjänstgöring samt en tjänst som expeditionsvakt. Härjämte beräknar jag för extra biträdes hjälp — avsedd för bl. a. bokföringsuppgifter — 10 000 kr. vid vardera högskolan.

I övrigt räknar jag för nästa budgetår inte med andra förändringar av utgifterna under det nuvarande avlöningsanslaget till journalistinstitutet än sådana av automatisk natur.

Med hänvisning till anslagssammanställningen beräknar jag anslaget till 1 042 000 kr.

Jag hemställer att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Journalisthögskolorna: Avlöningar* för budgetåret 1967/68 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 042 000 kr.

4.2 Journalisthögskolorna: Omkostnader

1966/67 Anslag	197 000
1967/68 Förslag	383 000

I riksstaten för innevarande budgetår har under åttonde huvudtiteln uppförts ett förslagsanslag till omkostnader vid journalistinstitutet. Från detta anslag bestrids utgifter för omkostnader vid journalistinstitutet i Stockholm och Göteborg.

Den sakkunnige rörande journalistutbildningen har lagt fram förslag med beräkning av medelsbehovet för omkostnader vid journalisthögskolorna budgetåret 1967/68. I följande sammanställning redovisar jag den sakkunniges förslag.

	1966/67	Beräknad ändring 1967/68	
		Den sakkunnige	Departementschefen
1. Sjukvård m. m.	1 000	+ 3 000	+ 1 200 ¹
2. Reseersättningar	14 500	+ 11 500	+ 2 500 ²
3. Expenser:			
a) Bränsle, lyse och vatten	2 000	+ 5 000	+ 4 000 ³
b) Biblioteken	6 000	+ 24 000	+ 14 000 ⁴
c) Övriga expenser	79 000	+ 49 000	+ 24 300 ⁵
4. Övningstidningar m. m.	63 000	+ 66 000	+ 81 000 ⁶
5. Psykotekniska prov	23 000	+ 42 000	+ 42 000
6. Resebidrag till de studerande	8 500	+ 18 800	+ 17 000 ⁷
7. Utrustning	—	+ 10 000	—
Summa kr.	197 000	+ 229 300	+ 186 000

¹ Därav samarbetsnämnden 200 kr., Stockholm 500 kr. och Göteborg 500 kr.

² Därav samarbetsnämnden 1 000 kr., Stockholm 1 000 kr. och Göteborg 500 kr.

³ Därav Stockholm 2 000 kr. och Göteborg 2 000 kr.

⁴ Därav Stockholm 7 000 kr. och Göteborg 7 000 kr.

⁵ Därav samarbetsnämnden 4 300 kr., Stockholm 10 000 kr. och Göteborg 10 000 kr.

⁶ Därav Stockholm 42 000 kr. och Göteborg 39 000 kr.

⁷ Därav Stockholm 7 000 kr. och Göteborg 10 000 kr.

Departementschefen

Under erinran om vad jag tidigare anfört angående ombildning av de nuvarande journalistinstitutet till journalisthögskolor förordar jag, att medel till föresvarande ändamål i riksstaten för nästa budgetår anvisas under ett förslagsanslag, kallat Journalisthögskolorna: Omkostnader.

Med hänvisning till sammanställningen hemställer jag, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Journalisthögskolorna: Omkostnader* för budgetåret 1967/68 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 383 000 kr.

4.3 Vissa kostnader vid socialhögskolorna

Samarbetsnämnden för socialhögskolorna har i sitt förut nämnda förslag om ledning och administration av socionomutbildningen redovisat önskemål att en överstyrelse skall inrättas och att de centrala administrativa resurserna vid socialhögskolorna skall förstärkas. I förslaget ingår en beräkning av personal- och anslagsbehovet för detta ändamål budgetåret 1967/68. I det följande lämnar jag en kortfattad redogörelse för denna del av förslaget. Därvid tillåter jag mig, såvitt gäller motiveringar, att hänvisa till handlingarna i ärendet.

	1966/67	Beräknad ändring 1967/68	
		Samarbets-	Departements-
		nämnden	chefen
<i>Tjänster</i>			
Handläggande personal	1	+ 1	+ 1
Övrig personal	0,5	+ 2,5	+ 2,5
	1,5	+ 3,5	+ 3,5
<i>Anslag</i>			
<i>Avlöningar</i>			
Avlöningar till tjänstemän	52 600	+ 109 600	+ 105 200
Arvoden och särskilda ersättningar	18 400	— 1 600	— 200
Arvoden till experter och tillfällig personal ..	—	+ 100 000	+ 10 000
Summa kr.	71 000	+ 208 000	+ 115 000
<i>Omkostnader</i>			
1. Sjukvård m. m.	—	+ 1 000	+ 1 000
2. Reseersättningar	—	+ 30 000	+ 2 500
3. Utrustning	—	+ 30 000	—
4. Expenser	4 000	+ 36 000	+ 12 500
Summa kr.	4 000	+ 97 000	+ 16 000

Anm. Medelsanvisningar för budgetåret 1966/67 utgår ur förslagsanslagen Socialhögskolorna: Avlöningar resp. Socialhögskolorna: Omkostnader. I fråga om medel till arvoden och särskilda ersättningar avser beloppen såväl samarbetsnämnden som de lokala styrelserna. Inom ramen för anvisade medel till sjukvård m. m. och reseersättningar vid socialhögskolan i Stockholm tillgodoses f. n. även samarbetsnämndens medelsbehov.

Departementschefen

Jag har i det föregående behandlat föreliggande förslag om ledning och administration av bl. a. socionomutbildningen. Därvid har jag anmält min avsikt att föreslå förstärkning av de gemensamma administrativa resurserna för socialhögskolorna i anslutning till den befintliga samarbetsnämnden. Enligt min mening bör fr. o. m. nästa budgetår de centrala kansliresurserna utökas med en tjänst som förste byråsekreterare och en tjänst som kanslist, för vilka jag här beräknar medel. Vidare tar jag upp medel för en tjänst som kontorsskrivare och en tjänst som kontorist med halvtidstjänstgöring samt ett belopp av 10 000 kr. till arvoden åt experter. Nuvarande arvode av 3 600 kr. till den icke självskrivne ledamoten av samarbetsnämnden bör dras in. För arvoden och särskilda ersättningar till styrelsen för socialhögskolan i Örebro tar jag upp 3 400 kr. Mina beräkningar leder till att nu utgående medelsanvisningar till avlöningar vid samarbetsnämnden bör höjas med 115 000 kr. Med hänvisning till anslagssammansättningen tar jag vidare upp 16 000 kr. för omkostnader vid nämnden.

Jag förordar att i riksstaten för nästa budgetår förs upp ett förslagsanslag av 131 000 kr., kallat Vissa kostnader vid socialhögskolorna. Av praktiska skäl bör emellertid kostnaderna för avlöningar samt omkostnaderna bestridas från socialhögskolornas ordinarie anslag, som härigenom kommer att belastas med högre belopp än som beräknats i riksstatsförslaget. Det av mig nu förordade anslaget kommer sålunda att fungera som s. k. täckningsanslag för riksstaten.

Jag hemställer, att Kungl. Maj:t föreslår riksdagen

att till *Vissa kostnader vid socialhögskolorna* för budgetåret 1967/68 under åttonde huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 131 000 kr.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Britta Gyllensten

I N N E H Å L L

	Sid.
1. Inledning	3
2. Utbildning av journalister	4
2.1. Nuläget	4
2.2. Förslag	4
2.2.1. Utgångspunkter	4
2.2.2. Den sakkunniges förslag	7
2.2.3. Remissyttrandena	16
2.3. Departementschefen	23
3. Ledning och administration av socionom- och journalistutbildningen	30
3.1. Nuläget	30
3.2. Förslag	31
3.2.1. Utgångspunkter	31
3.2.2. Ledningen och administrationen av socionomutbildningen	34
3.2.3. Ledningen och administrationen av journalistutbildningen ..	37
3.3. Departementschefen	39
4. Anslagsberäkningar för budgetåret 1967/68	43
4.1. Journalisthögskolorna: Avlöningar	43
4.2. Journalisthögskolorna: Omkostnader	45
4.3. Vissa kostnader vid socialhögskolorna	46